

PILOTNÍ ŠKOLY ZDROJ INSPIRACE

Sborník příspěvků z konferencí, které proběhly v prosinci 2007 v Praze a Brně

PILOTNÍ ŠKOLY ZDROJ INSPIRACE

Sborník příspěvků z konferencí, které proběhly v prosinci 2007 v Praze a Brně

Pilotní školy - zdroj inspirace

Sborník příspěvků z konferencí, které proběhly v prosinci 2007 v Praze a Brně

Redakce: Zoja Franklová

Obálka, grafická úprava a zlom: Jan Velický

Jazykové korektury: Vladimír Voznička

Vydal: Národní ústav odborného vzdělávání

Praha 2008

ISBN 978-80-87063-08-8

Vážené kolegyně a kolegové,

dostáváte sborník z konferencí Pilotní školy – zdroj inspirace, které proběhly v prosinci 2007 v Praze a Brně a na kterých pilotní střední odborné školy a střední odborná učiliště informovaly o svých zkušenostech z tvorby školních vzdělávacích programů a výuky podle nich. Konference se uskutečnily v době, kdy byla – po vydání prvních 61 rámcových vzdělávacích programů – v odborném školství zahájena plošně dvoustupňová tvorba vzdělávacích programů. Záměrem konferencí bylo nejen prezentovat výsledky tří let práce na projektu Pilot S - Tvorba a ověřování pilotních školních vzdělávacích programů na vybraných SOŠ a SOU, který vstoupil do své závěrečné etapy, ale i podpořit ostatní odborné školy při zavádění kurikulární reformy.

Podpora kurikulární reformy a ověření mechanismu dvoustupňové tvorby vzdělávacích programů v odborném vzdělávání bylo také hlavním cílem projektu Pilot S, který realizuje od roku 2005 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s Národním ústavem odborného vzdělávání a 30 SOŠ a SOU, za finanční podpory ESF a státního rozpočtu ČR. V rámci tohoto projektu si pilotní školy vytvořily podle rámcových vzdělávacích programů své školní vzdělávací programy (celkem 53) a nyní je již druhým rokem ověřují v praxi. Na řešení projektu se podíleli také zaměstnavatelé v regionu pilotních škol, kteří byli zapojeni již do přípravy školních vzdělávacích programů.

Získané zkušenosti byly využity při dopracování rámcových vzdělávacích programů a při zpracování metodiky tvorby školních vzdělávacích programů, kterou dostávají všechny školy spolu s platnými rámcovými vzdělávacími programy. Opírá se o ně i další vzdělávání ředitelů a učitelů odborných škol k tvorbě školních vzdělávacích programů. Kromě pilotních školních vzdělávacích programů a metodiky vznikly v projektu ještě další výstupy, se kterými jste měli možnost se na konferenci seznámit, nebo se s nimi můžete seznámit na webových stránkách projektu.

Doufám, že tento sborník, sestavený z vybraných příspěvků a vystoupení účastníků, Vám nejen připomene jednání konference, ale přispěje i k Vaší přípravě na tvorbu školních vzdělávacích programů.

Do této činnosti Vám přeji hodně úspěchů.

*PhDr. Jana Kašparová
hlavní manažerka projektu*

Ediční poznámka: Publikace obsahuje příspěvky, které zazněly na konferencích projektu Pilot S „Pilotní školy – zdroj inspirace“, a také ty, které byly pro účely konference připraveny, ale z organizačních důvodů nemohly být předneseny. Podkladem zveřejněných textů jsou písemné příspěvky nebo zvukové záznamy vystoupení účastníků. Všechny texty jsou redakčně upraveny.

Informace o projektu a rámcových vzdělávacích programech: www.nuov.cz, www.pilots.nuov.cz

Obsah

Moduly ve výuce odborné teorie a praxe	7
Integrovaná střední škola automobilní, Brno	
Vzdělávání pro zdraví ve školních vzdělávacích programech	11
Střední odborná škola a Střední odborné učiliště obchodní, Brno	
Nejllepší zpětnou vazbou jsou bývalí absolventi	13
Střední průmyslová škola chemická Brno	
Žáci by měli zkoumat informace a hledat řešení	15
Střední odborná škola elektrotechnická, Centrum odborné přípravy, Hluboká nad Vltavou	
Postavení matematiky ve školním vzdělávacím programu střední odborné školy	16
SŠ PST VOŠ, Chrudim	
Motivace pedagogických pracovníků k tvorbě a realizaci školního vzdělávacího programu	21
Střední škola řemesel a služeb, Jablonec nad Nisou	
Zkušenosti z práce koordinátora tvorby ŠVP	24
Střední škola hotelová a služeb, Kroměříž	
Vzájemná tolerance mezi zaměstnavateli a školami je nezbytná	28
VOŠ stavební a SPŠ stavební arch. J. Letzela, Náchod	
Nejdůležitější je odstranit dualitu	32
SPŠCH ak. Heyrovského a Gymnázium Ostrava	
Spolupráce se sociálními partnery zlepší postavení absolventů na trhu práce	34
Střední průmyslová škola stavební Ostrava - Záběh	
Spolupráce školy se sociálními partnery	41
Střední zahradnická škola, Ostrava	
Školní vzdělávací program znamená změnu	44
Hotelová škola, VOŠ hotelnictví a turismu a Jazyková škola, Poděbrady	

Vzdělávání a zaměstnavatelé	47
Národní ústav odborného vzdělávání	
Ověřování pilotních ŠVP	50
Národní ústav odborného vzdělávání	
Vzdělávací moduly a odborné kompetence absolventa	52
VOŠ, Střední škola a centrum odborné přípravy, Sezimovo Ústí	
Spolupráce učitelů při zpracování školního vzdělávacího programu	55
Integrovaná střední škola technická a ekonomická (ISŠTE), Sokolov	
Nejhorší byl boj o hodinovou dotaci	58
Střední odborná škola, Stříbro	
Zakomponování ICT do školního vzdělávacího programu na víceoborové škole	61
Vyšší odborná škola a SPŠ Šumperk	
Žáci mohou vyrušovat zvědavými otázkami	63
Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola, Turnov	
Spojení školy s praxí	68
Obchodní akademie, Vlašim	
Seznam škol projektu Pilot S	71

Moduly ve výuce odborné teorie a praxe

Integrovaná střední škola automobilní, Brno

Pro ověřování tvorby školního vzdělávacího programu byl vybrán obor 2368-H/001 Automechanik, který na naší škole studuje cca 150 žáků v každém ročníku. V širším kontextu jsme navazovali na celý systém vzdělávání, který zásadně ovlivňuje soustava povolání, soustava kvalifikací, ale také jednotné zadání závěrečných zkoušek. Odborná výuka je v naší škole prováděna formou smíšených vzdělávacích modulů, které obsahují teoretickou i praktickou část. Může být příkladem moderního systému výuky, který je v rámci počátečního vzdělávání realizován jen ojediněle.

Jako nejpodstatnější problém při dosavadní výuce jsme určili značnou odloučenost teoretické a praktické výuky, a to jak ve smyslu probíraných témat, tak i umístění budov, ve kterých výuka probíhá. Snahou tedy bylo obsahové a časové přizpůsobení výuky odborné teorie a praxe, společně se zlepšením vztahů a přenosem informací mezi učiteli teorie a odborného výcviku. Automechanik je díky neustálému technickému vývoji automobilů velice náročný učební obor, který v odborné části výuky přesahuje daný stupeň vzdělání, proto bylo nutné přistoupit k celkovému zefektivnění výuky. Při výše popsaném počtu žáků a tříd jsme přistoupili k jedinému možnému způsobu výuky, a to formou vzdělávacích modulů, které ovšem představují zásadní změnu v systému a organizaci výuky.

Systém odborných modulů „na míru“

Výuka ve formě modulů je prováděna podle ŠVP ve všech předmětech s jedinou výjimkou, kterou představuje předmět řízení motorových vozidel. Ten svým charakterem neumožňuje začlenění do samostatného modulu. Moduly zastřešují veškerou odbornou, teoretickou i praktickou výuku formou návaznosti teoretické výuky na následné praktické ověření dovedností dané problematiky v reálném časovém úseku, v rámci klasického střídání týdne teoretické a týdne praktické výuky.

Moduly jsou koncipovány jako samostatné obsahově vymezené celky, ve kterých současně probíhá teoretická i praktická výuka k danému tématu. Výuku jednotlivých modulů uzavírají jednotná hodnocení, která stanoví míru zvládnutí dané problematiky jak v části teoretické, tak praktické. Moduly jsou členěny dle náročnosti a požadované návaznosti do ročníků.

Například v modulech obsahujících téma elektrotechnické zařízení dochází k prohlubování znalostí a dovedností postupně v jednotlivých ročnících. První ročník je rozdělen na šest modulů a všechny mají v daném ročníku stejnou časovou dotaci. Do úvodu všech modulů je zařazeno zaškolení v oblasti BOZP i PO a je kladen velký důraz na občanské a klíčové kompetence.

V prvním ročníku jsou zařazeny moduly, které mají ve většině případů charakter základů strojírenství se zaměřením na motorová vozidla a umožňují tak jednotnou výuku různých specializací oboru mechanik opravář motorových vozidel. V ostatních ročnících je výuka zaměřena na logické celky postihující jednotlivé okruhy problematiky motorových vozidel. V závěru třetího ročníku je zařazen modul Běžné opravy, který umožňuje opakování a prohlubování učiva, ale hlavně odbornou praxi žáků na pracovištích firem zabývajících se opravami motorových vozidel. Každý žák takto získá základní návyky v reálném pracovním prostředí a v neposlední řadě možnost uplatnění po absolvování studia.

Ke každému modulu jsou stanoveny pracovní týmy ve složení učitel odborné teorie a dva, respektive tři učitelé odborného výcviku, kteří se podílejí na tvorbě, aktualizaci a výuce v daném modulu. Jeden člen týmu je jmenován vedoucím modulu a je tak odpovědný za přípravu a kvalitu výuky daného odborného tématu. Hlavním úkolem pracovního týmu je hodnocení jednotlivých žáků v závěru každého modulu.

Dílním přínosem je také relativně úzká specializace učitelů na konkrétní oblast odborné výuky v oboru motorových vozidel a následně další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Pro objektivní hodnocení výsledků výuky žáků v jednotlivých modulech budou použity také části jednotného zadání závěrečných zkoušek v oboru automechanik. Jedním z motivačních prvků výuky je i účast žáků v soutěži Automechanik junior. Odborná výuka je realizována podle existující odborné literatury a učebních pomůcek v teorii i praxi, přitom ale celý systém odborných modulů byl tvořen přímo „na míru“ naší školy.

Příklad vzdělávacího modulu:

Název modulu:	Technická dokumentace	Kód modulu:	AM.I.1-K120
		Platnost od:	1. 9. 2006
Časová dotace modulu:	Rozsah odborné teorie:	30	hodin
	Rozsah odborného výcviku:	90	hodin
Charakteristika modulu:	Základní modul, na který navazují další odborné moduly. Hlavní cílem je orientace v technické dokumentaci a získání znalostí a dovedností potřebných pro měření neelektrických veličin.		
Vstupní předpoklady:	Úspěšné absolvování ZŠ		
Předpokládané výsledky vzdělávání:	Žák se orientuje v technické dokumentaci, umí číst a načrtnout výkresy strojních součástí, pracuje s dílenskou dokumentací, měří technické veličiny. Žák si uvědomuje technickou dokumentaci jako základní prostředek k dalšímu získávání vědomostí a zkušeností v oboru vzdělání a příbuzných oborech.		

Obsah modulu:	<ul style="list-style-type: none"> - kreslení strojních součástí - výkresy - sestavení - schémata, technická dokumentace - základní druhy měřidel - měření délková - měření úhlů - měření porovnávací - měření závitů
Doporučené postupy výuky:	<p>V rámci teoretické výuky si žák osvojí čtení a kreslení technických výkresů, včetně orientace v normách, technické dokumentaci a dílenské dokumentaci.</p> <p>V odborném výcviku si formou cvičení prohloubí a ověří tyto znalosti na příkladech z praxe a rozšíří je o znalosti a dovednosti z oblasti metrologie.</p>
Kritéria hodnocení:	<p>Žák vypracuje průřezovou soubornou práci, na které se ověří zvládnutí problematiky, konkrétně se jedná o měření vzoru, náčrt a návrh výroby jednoduché strojní součásti. Doplňkem hodnocení je také odborný ústní, písemný a celkový projev žáka, orientace v normách, technických podkladech, dílenských manuálech, technické dokumentaci apod.</p> <ul style="list-style-type: none"> - čtení výkresů a kreslení náčrtů jednotlivých součástí motorových vozidel - měření mechanických vlastností jednotlivých součástí a dílů motorových vozidel
Postupy hodnocení:	<p>Učitelé odborného výcviku a odborné teorie, kteří provádějí výuku modulu Technická dokumentace, posoudí na společném setkání míru kvality souborné práce a ostatních hodnotících kritérií jednotlivých žáků. Výstupem je jednotné hodnocení za celý modul.</p>

Zvýšila se návaznost teorie a praxe

V současné době probíhá na naší škole ověřování vytvořeného školního vzdělávacího programu ve výuce. V rámci ŠVP se nám podařilo přesunout teoretickou výuku do nově vzniklých učeben v budovách, ve kterých souběžně probíhá odborný výcvik v daném ročníku. Došlo tak k velmi úzkému propojení obou forem výuky. Současně jsme splnili hlavní cíl zavedení systému modulů, a to striktní návaznost obsahu odborného vzdělávání. V týdnu teoretické výuky jsou probírána témata, na něž v následujícím týdnu navazuje odborný výcvik ve formě praktického ověřování a prohlubování znalostí.

V návaznosti na zavádění zásadní změny systému výuky se setkáváme také s problémy, které jsou spojeny zejména s administrativní a legislativní stránkou ve vedení povinné pedagogické dokumentace. Dalším problémem je značná finanční náročnost v pořizování vybavení a stavebních úprav, ale také navýšení počtu odučených hodin a s tím spojený nedostatek mzdových prostředků. Tato změna si vyžaduje také zcela nový přístup učitelů teoretické i praktické části výuky a ne vždy se úplně daří přetransformovat jejich dosavadní návyky.

Vytvořený ŠVP je otevřený dokument, který se neustále vyvíjí a je ovlivňován zkušenostmi z jeho ověřování, proto pořádáme pravidelné pracovní schůzky všech zainteresovaných osob s cílem sladit obsah a systém výuky s aktuálními požadavky a podmínkami.

Nyní připravujeme další odborné vzdělávací moduly, které umožní specializaci vzdělávacího programu na jednotlivé druhy motorových vozidel (mechanik jednostopých vozidel, mechanik nákladních vozidel a autobusů), nebo konkrétní značku v rámci spolupráce s firmou Renault ČR.

Tento systém je v porovnání s výukou podle současných učebních dokumentů mnohem náročnější pro žáky, učitele i vedení školy. Jsme ovšem přesvědčeni, že se díky němu podaří lépe plnit stoupající nároky zaměstnavatelů na absolventy naší školy a zajistit tak jejich bezproblémový vstup na trh práce v oblasti servisu motorových vozidel.

Ing. Milan Chylík

realizátor PD

chylik@issabrno.cz www.issabrno.cz

Vzdělávání pro zdraví ve školních vzdělávacích programech

Střední odborná škola a Střední odborné učiliště obchodní, Brno

Ze všeho nejdřív jsme se nad sebou hluboce zamysleli a vyhodnotili, co bychom mohli jako obchodní škola udělat, abychom přispěli k rozvoji zdravého životního stylu. Dnes vám chceme představit, jak jsme uchopili oblast vzdělávání pro zdraví ve dvou školních vzdělávacích programech. Jeden jsme připravili pro učební obor prodavač a druhý pro maturitní obor obchodník. Ten samý problém jsme tedy řešili dvěma různými způsoby.

Naše škola stále sleduje a úspěšně zavádí nové trendy ve školství. Pracuje v celé řadě projektů – v současné době je to zejména projekt Pilot S, Kvalita I a také projekt Evaluace a autoevaluace škol. Máme samozřejmě řadu partnerů z různých oblastí, neb v dnešní době to už jinak ani nejde. Takže naše škola je vždy tam, kde se děje něco nového. Proto jsme spolupracovali s Národním ústavem odborného vzdělávání a ostatními školami na rámcových vzdělávacích programech. Bylo proto pro nás samozřejmostí, že jsme se přihlásili do projektu Pilot S a jako jedna ze 30 prvních středních škol jsme začali tvořit a ověřovat školní vzdělávací programy. Co je v našem projektu nového a zvláštního? Vytvořili jsme nové průřezové téma „zdravý životní styl“, neboť jsme si plně vědomi důsledků současného způsobu života velké části mladé generace a chceme jí ukázat cestu k dlouhému a plnohodnotnému životu. Chceme naučit mladé lidi alespoň částečně vážit si svého zdraví a nést za ně odpovědnost. Vytvořili jsme projektové týmy a plně jsme využili hluchá místa školního roku, to znamená např. období maturitních zkoušek.

Obor PRODAVAČ: projektový týden

Pro žáky 1. ročníku učebního oboru prodavač jsme uspořádali projektový týden, během něhož jsme realizovali aktivity s následující tematikou: výživa a pohyb v životě moderního člověka, vliv nevhodné výživy na vznik civilizačních chorob, jejich dopad na délku a kvalitu života, řešili jsme problematiku drog a kouření, duševní hygienu, zdravé životní prostředí a jeho ochranu. Projektový týden byl vyústěním teoretické přípravy, která probíhala během celého školního roku.

V průběhu jednoho týdne tedy napřed probíhaly diskuse o vlivu výživy na zdraví člověka pod dohledem odborných učitelů i učitelů informačních a komunikačních technologií. Dále se uskutečnila přehlídka žákovských projektů a prezentací v PowerPointu a pak následovala příprava a ochutnávka pokrmů zdravé výživy (k této části se připojila i školní kuchyně). V části věnované životnímu prostředí předváděli žáci své prezentace a kladli jsme si otázky: Je opravdu nutné, aby životní prostředí vypadalo jako dnes? Bylo by možné žít jiným stylem? Žáci se pak mohli naučit sebevýšetřování a zjistit, jak mají postupovat v případě nebezpečí rakoviny. Čekaly na ně také pohybové aktivity jako například plavání, a také turistické akce, kde se ukázalo, zda jsou schopni orientace v krajině a ekologického

chování. Součástí aktivit byla také přednáška spojená s besedou na téma prevence poruch příjmu potravy, čili mentální anorexie a bulimie, kterou jsme ukutečnili ve spolupráci s Fakultní nemocnicí Bohunice. Nejpodstatnější z toho všeho podle mého názoru je, že jsme se naučili pracovat jako tým. Já osobně si toho cením nejvíce. Když jsme s touto problematikou začínali, myslela jsem si, že se ke mně přidají jeden dva kolegové, ale nakonec to dopadlo tak, že v podstatě nebyl ani jediný předmět, který by se nějakým dílem nepřipojil. Týká se to např. i matematiky, při níž si žáci měřili BMI, v hodinách informačních a komunikačních technologií se učili vytvářet prezentace a elektronicky komunikovat atd.

Je jasné, že žáci zvládli opravdu mnohé věci a určitě je tato tematika zaujala, což je asi pro budoucnost nejdůležitější. Všem nám tento projekt přinesl krásné zážitky. Rádi bychom se zapojili i do dalších projektů a chtěli bychom zdokonalovat to, co jsme si zatím vymysleli. Chceme obsáhnout touto problematikou nejen všechny žáky naší školy, ale i pedagogické a nepedagogické pracovníky a spolupracovat přitom se zaměstnavatelskou sférou. Oblast zdravého životního stylu se chystáme obohatit o část environmentální a chtěli bychom se věnovat také publikační činnosti.

Obor OBCHODNÍK: nový předmět

V oboru vzdělání obchodník, který je čtyřletý a končí maturitou, jsme oblast vzdělávání pro zdraví pojali tak, že jsme vytvořili nový předmět nauka o výživě a zdraví. Jde o integrovaný předmět, který souvisí i s dalšími předměty, jako je zbožiznalství, tělocvik, základy přírodních věd a podobně. V podstatě jde o to, že jsme se přihlásili k vládnímu programu Zdraví 21 a jsme si vědomi, že vychováváme lidi, kteří můžou působit v rámci svých marketingových aktivit a poradenství na spoustu dalších osob. To by mohlo přivodit řetězovou reakci a už by se nám celý národ nemusel smát, že na jižní Moravě jsou samí nemocní tlouštíci, kteří umírají v padesáti. Tento předmět má vybavit žáky stejnými kompetencemi jako je tomu u oboru prodavač, ale děláme to jinými metodami.

Víme, že žáci nemají z rodin dostatek informací o zdravém životním stylu a pokud nějaké mají, tak obvykle nejde o ty úplně nejsprávnější. Náš nový předmět se tedy věnuje tématům: zdraví – nejcennější komodita, zdravý životní styl, tělesná a duševní zdatnost. Součástí je nauka o výživě, která úzce koresponduje se zbožiznalstvím, dále pak fyziologie výživy, civilizační nemoci, způsoby stravování, zdravé potraviny či komerční vliv médií na zdraví člověka. Na závěr se také konala exkurze do fakultní nemocnice a seminář odborných předmětů.

Takto zaměřený předmět je přínosný obzvlášť při rozvoji klíčových kompetencí žáků. Předpokládáme, že ho budeme dále upravovat, zlepšovat a vytvářet další modifikace. Stále se chceme pokoušet o něco nového.

*Ing. Lenka Dohnalová a Ing. Hana Křístková
zástupkyně ředitele školy*

Nejlepší zpětnou vazbou jsou bývalí absolventi

Střední průmyslová škola chemická Brno

Střední průmyslová škola chemická Brno se zapojila do projektu Pilot S a vytvořila si školní vzdělávací program pro obor 28-44-M/001 Aplikovaná chemie. V příspěvku bych ráda shrnula praktické zkušenosti, které škola získala při tvorbě ŠVP.

Během tvorby školního vzdělávacího programu jsme navázali bližší kontakty s řadou sociálních partnerů. Podle mého osobního názoru ale veřejnost zajímají především dvě jeho části: profil absolventa a učební plán. Proto je také při spolupráci se sociálními partnery zřejmě nejdůležitější, aby právě na těchto dvou komponentách ŠVP participovali. Strategie dlouhodobé spolupráce se sociálními partnery je většině škol známa. Naše škola ji rozvíjí už 10 let i bez souvislosti s tvorbou školního vzdělávacího programu. Za sociální partnery přitom považujeme také představitele vysokých škol působících v regionu. Spolupracujeme tedy s akademickými funkcionáři i zástupci firem a je dobré pozvat i zřizovatele, zástupce úřadu práce, české školní inspekce i rodičů (SRPŠ), kteří jsou také sociálním partnerem. A samozřejmě k nim patří i školské rady. Někteří jsou třeba i v několika skupinách, to znamená, že jsou to např. zástupci vysoké školy, ale zároveň dělají i ve výboru SRPŠ a ještě se nám třeba podařilo, aby pracovali i ve školské radě.

Vynikající také je, když se podaří, aby mezi nimi byli bývalí absolventi školy, kteří mají určité postavení ve firmách v oboru. Může se pak velice dobře stát, že se zástupcem sociálního partnera stane např. spolužák ředitele a to je samozřejmě výborné. Takoví absolventi nejlépe vědí, co jim škola dala a kde byly mezery. Například nám řekli, že museli po krátké době přerušit vysokou školu a jít na jazykovku, protože nezvládali první přednášky v angličtině. Přesně to nás inspirovalo k rozhodnutí, že se i u nás bude ve 3. ročníku přednášet v angličtině, i když půjde třeba pouze o jednu nebo dvě hodiny týdně a další výuka už bude na základě dobrovolnosti.

I když je jasné, že v poradním sboru je hlavně vedení školy, musí být se závěry, k nimž dospěje, seznámeni všichni učitelé. Je dobré, aby např. němčináři slyšeli, že zástupci významných nadnárodních firem, jejichž majitelem je Rakušan nebo Němec, považují za stěžejní znalost angličtiny, protože dnes už dbají na rovnocenné podmínky, nechtějí tedy mluvit svým jazykem a partner jazykem, který se naučil. Naopak oba mají mluvit jazykem, který je pro ně cizí. To je jenom jeden z příkladů doporučení, které vzešlo z poradního sboru školy.

Formy spolupráce nebudu komentovat, myslím, že jsou vesměs dobře známy. Možná bych vypíchla sponzorské dary. Řekla bych, že je lepší pozvat velké firmy zároveň, myslím, že to má vliv na výši sponzorského příspěvku, protože o tom spolu mluví a určitou roli pak hraje jejich prestiž. Také spolupráce při prezentaci školy je důležitá.

Například umožníte, aby se ve vašich propagačních materiálech prezentovaly firmy, ale donutíte je, aby vám ty vaše prezentační materiály zaplatily a to je velký přínos.

Jednou z firem, s níž naše škola hodně spolupracuje, je Gumotex Břeclav, který našim žákům umožňuje odbornou praxi a je vynikající, že se zde mohou seznámit s různými pracovišti, nejenom výrobními, ale i kontrolními či analytickými. Aby to mělo svá pevná pravidla, vytvořili jsme harmonogram praxe a dali jsme ho našim sociálním partnerům k připomínkování. Zde bych vám chtěla poradit, že je dobré sociální partnery oslovit už zčásti připraveným dokumentem. Oni se chtějí účastnit, chápou, že je to potřebné a mají zájem vyjádřit se i ke školnímu vzdělávacímu programu, ale neradi sami něco vytvářejí. Velice rádi však připomínkují, takže pokud je poprosíte, aby vám vytvořili profil absolventa, tak si myslím, že se ho nedočkáte, ale když tento profil navrhnete a dáte jim ho připomínkovat, tak vám napíšíou, co tam chybí, co by doplnili a co naopak je nadbytečné. Podobně je to s harmonogramem praxe, nevytvoří ho, ale když ho navrhnete, přispějí svými připomínkami.

V rámci tvorby ŠVP jsme postupovali podle manuálu z Národního ústavu odborného vzdělávání. Určili jsme si v našem týmu pouze dva pracovníky, kteří měli na starosti bezprostřední kontakt se sociálními partnery, z nichž jsme vytipovali pouze tři. To byli ti oficiální, kteří s námi spolupracovali, ale neformálně jsme oslovili ještě další desítky z nich. Sociálním partnerům jsme předložili dotazník, který nám ukázal, o jaké formy spolupráce mají zájem. Například jednou z otázek bylo, jak si představují další komunikaci, co jim nejlépe vyhovuje. Prosili jsme je, aby se podíleli především na těch částech školního vzdělávacího programu, které jsem již uvedla, to znamená na profilu absolventa a učebním plánu. Ke každé otázce v dotazníku jsme dali několik možností na výběr, aby to nebylo na jejich vyjádření, ale mohli si zvolit, co jim vyhovuje.

Zajímavé je, že prakticky všichni sociální partneři souhlasí s tím, že je vhodné realizovat čtyřtýdenní odbornou praxi. Ale platí to jen do momentu, než chcete, aby vám na tak dlouho umístili 20 žáků. Teoreticky by je vzali klidně i na dva měsíce, jen ať jsou hodně dlouho na praxi, ale teprve při realizaci se ukáže opravdu silný sociální partner – ten studenty opravdu přijme a celé 4 týdny je nechá provádět praxi. Zaměstnavatelů jsme se také zeptali, jaké kompetence u absolventů preferují a vznikl z toho žebříček těch nejpodstatnějších, na nichž se shodli prakticky všichni. Absolvent by podle nich měl mít schopnost porozumět pracovním instrukcím, nést zodpovědnost, být loajální k firmě, umět pracovat s počítačem, měl by mít také určitou úroveň organizačních a řídicích dovedností, být jazykově vybaven (důraz na angličtinu) a mít dovednosti v oblasti sociální psychologie a vedení lidí.

Ing. Irena Pavlíčková
pavlickova@spschbr.cz

Žáci by měli zkoumat informace a hledat řešení

Střední odborná škola elektrotechnická, Centrum odborné přípravy, Hluboká nad Vltavou

Při práci na našem školním vzdělávacím programu jsme se snažili vytvořit podmínky pro využití sebehodnocení žáků, zařazovat nové metody a formy práce do každodenní praxe podle pedagogické zkušenosti učitele a vytvářet nové výukové texty.

Vzhledem k výše uvedeným záměrům je jasné, že příprava na vyučování je náročnější na promyšlení dílčích cílů (od různých časových období po jednotlivé vyučovací jednotky), přípravu učebních pomůcek a výukových textů. V návaznosti na vymezení klíčových a předmětových kompetencí, tedy očekávaných výstupů, se řešil obsah vyučování, vyučovací předměty (popř. jejich integrace), základní a rozšiřující učivo, tedy otázka, co učit.

Aktivita žáků zvyšuje jejich motivaci

Vyučující se snaží používat aktivizační metody, které vedou k efektivnímu učení. Snaží se podporovat kritické a samostatné myšlení žáků, jejich aktivitu, celý vyučovací proces se odehrává na základě jejich vlastních zkušeností a prožitků, žáci pracují s různými informačními zdroji, včetně internetu.

Ve vyučování převažuje konstrukce nad transmisí. Učitel nesděluje hotové poznatky, ale vytváří učební situace, v nichž žáci samostatně či ve skupině hledají informace a pracují s nimi, zkoumají je a na základě vlastního přičinění se dobírají výsledku. Učitelé, včetně vedení školy usilují o:

- „problémové vyučování“ (= snaha nepředávat hotové poznatky, žáci sami objevují a řeší problémové úlohy);
- práci s informacemi (výběr informací, jejich třídění a další využití);
- uplatňování spolurozhodování a spoluodpovědnosti žáků;
- užívání funkčních a efektivních metod (činnostní učení, kooperativní učení, projektové metody).

Uplatnění těchto zásad ve výuce povzbuzuje také vnitřní motivaci žáků k dalšímu učení a právě toho se snažíme dosáhnout.

*Mgr. Jiří Mrázek
zástupce ředitele pro teoretické vyučování
e-mail: mrazek@sosehl.cz*

Postavení matematiky ve školním vzdělávacím programu střední odborné školy SŠ PST VOŠ, Chrudim

Matematické kompetence patří mezi základní klíčové kompetence každého absolventa střední odborné školy. Proto bych se ve svém příspěvku chtěl zabývat aktivitami Společnosti učitelů matematiky při zavádění kurikulární reformy.

Společnost učitelů matematiky (SUMa) je členem jedné z nejstarších vědeckých společností v naší zemi – Jednoty českých matematiků a fyziků (JČMF). Její součástí je i Společnost učitelů matematiky na středních odborných školách. Od svého vzniku se naše společnost (dříve odborná skupina matematiky SOŠ matematicko-pedagogické sekce JČMF) snaží co nejvíce pomáhat učitelům matematiky na středních odborných školách v jejich práci. Velice úzce spolupracujeme s pracovníky NÚOV, se kterými jsme se podíleli na tvorbě osnov matematiky pro jednotlivé typy odborných škol, pracovali jsme na katalogu požadavků ke společné části maturitní zkoušky z matematiky a v neposlední řadě i na obsahu matematického vzdělávání v rámcových vzdělávacích programech.

Na setkáních učitelů matematiky SOŠ a SOU, která se pravidelně konají od roku 1990 v Chrudimi a na Univerzitě Pardubice a na „Třech dnech s matematikou“, pořádaných v Ústí nad Orlicí, seznamujeme učitele matematiky odborných škol s novými trendy i metodami ve výuce, zabýváme se aktuálními otázkami českého školství a podílíme se i na dalších akcích, které organizuje JČMF. Již v první polovině devadesátých let jsme si uvědomili, že je nutné sjednotit požadavky na žáky jednotlivých typů škol. Proto jsme se rozhodli vytvořit standardy z matematiky. Kolektiv vedený doc. RNDr. Eduardem Fuchsem z Masarykovy univerzity v Brně vytvořil pro nakladatelství Prométheus publikace obsahující standardy a testové úlohy pro základní školy, nižší ročníky víceletých gymnázií, pro čtyřletá gymnázia, pro střední odborná učiliště a pro střední odborné školy (viz seznam literatury v závěru). V rámci SIPVZ jsme v modulu „Využití ICT v matematice“ připravili učitele na práci s výpočetní technikou a seznámili je s nejnovějšími programy, které jim usnadní práci a pomohou naučit žáky využívat prostředky informačních a komunikačních technologií v hodinách matematiky.

Iniciativy JČMF na pomoc tvorbě matematického vzdělávání v ŠVP

1. Příprava učitelů

Kolektiv vedený RNDr. Václavem Sýkorou z Pedagogické fakulty Karlovy univerzity v Praze získal dva granty z Evropských strukturálních fondů pro přípravu učitelů matematiky 2. stupně ZŠ na tvorbu školního vzdělávacího programu. Jeden grant je pro hlavní město Praha a druhý pro mimopražské regiony. V kurzech, které v rámci těchto grantů organizujeme, se snažíme učitelům matematiky poskytnout to nejlepší, čím didaktika matematiky u nás i ve světě v současné době disponuje, aby mohli získané poznatky a dovednosti využít k uplatnění nových přístupů ve

vyučování matematice na základní škole. Tyto kurzy mají rozsah 30 hodin a skládají se z pěti modulů. První modul je povinný pro všechny účastníky a ze zbývajících čtyř si účastníci mohou vybrat jeden. Pro bližší představu uvádím jejich seznam:

- A) Projektování dílčích výstupů a učiva v práci učitele matematiky; Matematika ve školním vzdělávacím programu; Cíle kurikulární reformy a cesty k jejich dosažení.
- B) Práce s chybou jako strategie rozvoje klíčových kompetencí; Žákovské projekty – jedna z možností jak rozvíjet žákovské kompetence; Jak tvořit úlohy ze světa našich žáků; Konstruktivní přístupy k vyučování a praxi.
- C) Geometrie jako příležitost k rozvoji žákovských kompetencí; Prostorová představivost a prostředky k jejímu rozvoji; Počítačem podporovaná výuka: Cabri pro začátečníky; Počítačem podporovaná výuka: Cabri pro mírně pokročilé; Geometrické modelování jako příležitost k aktivnímu učení.
- D) Rozvoj funkčního myšlení ve výuce matematiky na ZŠ; Příprava a analýza didaktických situací; Rozvoj pojmu zlomek ve vyučování matematice; Hry ve vyučování matematice jako významná strategie vedoucí k rozvoji klíčových kompetencí žáků.
- E) Využití informačních a komunikačních technologií ve vyučování matematice na 2. stupni ZŠ; Historický vývoj matematiky ve vyučování matematice na ZŠ; Využití Excelu k řešení prakticky orientovaných matematických úloh; ŠVP jako příležitost k zlepšení práce s talentovanými žáky v matematice; ŠVP a možnosti podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v matematice.

Podobný kurz bychom rádi připravili i pro učitele středních škol.

2. Tvorba obsahu matematického vzdělávání

Kolektiv vedený doc. RNDr. Eduardem Fuchsem, který se podílel na tvorbě standardů z matematiky, se rozhodl vytvořit pro učitele matematiky příručky, které by jim pomohly při tvorbě obsahu matematického vzdělávání ve školních vzdělávacích programech jednotlivých typů škol. Publikace, které opět vydalo nakladatelství Prométheus, pojednávají o postavení matematiky ve školním vzdělávacím programu všech typů škol.

Jelikož jsem se podílel především na tvorbě obsahu matematického vzdělávání na středních odborných školách, rád bych vás seznámil s obsahem publikace: E. Fuchs – F. Procházka – M. Staněk: Postavení matematiky ve školním vzdělávacím programu střední odborné školy. Největší pozornost upíráme na kompetence a cíle matematického vzdělávání. Vycházíme nejen z materiálů NÚOV, ale především ze závěrů OECD a výzkumů PISA, ze kterých vyplývá, že matematická gramotnost neznamená jen matematické znalosti a dovednosti, jak zní definice v tradičních učebních osnovách, ale jedná se o matematické znalosti uvedené do funkčního užívání v mnoha různých situacích a kontextech.

Patří mezi ně:

- matematické myšlení (pochopení obsahu a přiměřeného rozsahu daných matematických pojmů a práce s nimi v různých typech tvrzení);
- matematická argumentace (znalost základů a praktické použití principů matematických důkazů);
- vymezení problému a nalezení strategie řešení;
- modelování (uchopení reálné situace ve verbálním nebo jiném popisu, „matematizace“, tj. převod „reality“ do jazyka matematiky, poté práce s matematickými modely a následující interpretace matematických modelů v jazyce „reality“);
- užití znakových reprezentací a jejich transformace (symbolika, práce s proměnnou, dekodování, formy znázornění matematických objektů a vztahů mezi nimi);
- komunikace (schopnost pochopit písemné nebo ústní výroky, vyjádřit je a sdělovat jejich význam);
- algoritmy a jejich tvorba (geometrické konstrukce, zápisy slovních úloh);
- závislosti a funkční myšlení (reálné závislosti, verbální popis, pravidelnosti – souměrnosti, pravidelnosti ve výpočtech);
- numerace (algoritmy aritmetických operací, výrazy, „technické dovednosti“);
- práce s daty (sledování změn, čtení diagramů a grafů, tabulace výsledků);
- zobrazování (trojrozměrná tělesa ve dvojrozměrné rovině, projekce);
- prostorová (geometrická) představivost (orientace);
- měření, vážení, představy o velikosti a množství (převody jednotek, peněz apod.);
- užití pomůcek a nástrojů (včetně výpočetní a informační techniky);
- chápání matematického vzdělávání jako součásti lidské kultury (historické začlenění jednotlivých poznatků);
- hledání a vytváření integračních vazeb s ostatními předměty.

Jsme si vědomi, že matematika má ohromné využití v ostatních předmětech a že je nutná spolupráce učitele matematiky s učiteli odborných předmětů. Pokusili jsme se proto naznačit, jak se matematika využívá v ostatních předmětech a jak by měl učitel matematiky spolupracovat s učiteli odborných předmětů. Nechybí ani náměty, jak zpracovat obsah matematického vzdělávání pro jednotlivé typy škol. Úmyslně jsme tyto partie napsali maximalisticky, aby učitelé měli příručku, která jim pomůže vytvořit takový učební plán, který by pokrýval všechny oblasti vytyčené v RVP pro daný studijní obor a současně by vybavil žáky všemi potřebnými kompetencemi pro řešení úkolů z každodenní praxe jejich oboru. Všímáme si i maturitní zkoušky z matematiky. Po zkušenostech z Maturity na nečisto a na základě ohlasů učitelů matematiky různých typů odborných škol se přikláním k názoru, že maturitní zkouška z matematiky musí mít dvě úrovně, aby se jí mohli zúčastnit žáci ze všech typů odborných škol.

V naší publikaci se dále zabýváme pedagogickou diagnostikou, kterou chápeme jako komplexní proces poznávání, posuzování a hodnocení pedagogického procesu. Upozorňujeme, že při pedagogické diagnostice žáka je nutný komplexní přístup a stručně komentujeme všechny metody, které má učitel k dispozici. Zabýváme se i specifickými poruchami učení. Stručně je charakterizujeme a ukazujeme, jak by měl učitel při práci s postiženými žáky pracovat.

Velkou pozornost věnujeme projektům v matematice. Ukazujeme, jak se projekty dělí podle rozsahu na jednohodinové, vícehodinové a projekty zasahující do více předmětů. Seznamujeme učitele s pojetím projektů v rámci RVP, kde je projekt chápán jako komplexní praktická úloha, při níž je aplikováno široké spektrum znalostí a dovedností žáka. Předkládáme tři fáze projektu (vytyčení cílů projektu a jeho zadání, dohlížení na průběh projektu a dokončení projektu s diskusí a hodnocením), ale především dáváme náměty na projekty, které by žáci mohli v rámci matematiky vytvořit:

- Návrh obložení koupelny
- Odhad počtu cihel na stavbu domu
- Návrh rejstříku barev pro webové stránky
- Operace s čísly ve starověkých kulturách
- Návrh logického obvodu
- Nákup automobilu za různých podmínek
- Logický rozbor zadaného textu
- Sestavení funkce spotřeby elektrické energie, vody, ...
- Určení splátkového kalendáře
- Zmapování dané lokality
- Tvorba plastické mapy
- Výpočet vstupů pro chemickou reakci
- Příprava surovin pro výrobu
- Konstrukce jednoduchého stroje, kinetické dráhy
- Program činnosti nebo výpočtu, program pro počítač
- Statistický význam výskytu slov v románu
- Komplexní zpracování aspektů životního prostředí v okolí školy, bydliště, města, oblasti, ...
- Kontrola jakosti výroby a její statistické zpracování

Jako ukázkou využíváme projekt, který předkládá NÚOV: Využití prostředků pro dopravu a manipulaci s materiálem při montážních pracích.

Chceme podchytit všechny talenty

I když žáci na středních odborných školách spíše inklinují k odborným předmětům podle zaměření školy, stále je zde možné najít matematické talenty. Proto věnujeme pozornost i této otázce. Nabízíme korespondenční semináře a letní školy, které pořádá MFF UK v Praze, odbornou literaturu, matematickou olympiádu a Matematickou soutěž pro žáky odborných škol. Na pomoc práci s talentovanou mládeží koná JČMF pravidelná setkání učitelů matematiky v Hradci Králové s názvem Ani jeden matematický talent nazmar. Velkou pozornost věnujeme počítačem podporované výuce matematiky. Ukazujeme současný trend zavádění prostředků výpočetní techniky do hodin matematiky, seznamujeme čtenáře s jednotlivými typy softwaru, který je k dispozici:

- a) standardní aplikační programy (Excel, Access),
- b) speciální matematický software (Mathematica, Maple, Derive),
- c) dynamické geometrické systémy (Cabri, Geonext),
- d) výukové programy.

Všímáme si i pomůcek vhodných pro vyučování matematice. Nezatracujeme klasické pomůcky jako jsou tabule, křída a fix, ale ukazujeme vhodnost používání zpětného projektoru, smartboardů, geometrických těles, obrazových tabulí, ale i pomůcek, které si mohou vyrobit sami žáci – metoda čtverečkových papírů, origami, sliceforms.

V závěru publikace si všímáme postavení předmětové komise v současné etapě našeho školství, věnujeme se dalšímu vzdělávání učitelů, kde uvádíme seznam nejdůležitějších akcí, které pro učitele pořádá JČMF i s kontakty na organizátory. Naším mottem je jeden z bodů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice: Podpořit projekty dalšího vzdělávání učitelů, zaměřeného na změnu postojů, prožitkové učení, pedagogické dovednosti (kooperativní učení, řízení týmové spolupráce, projektové učení), práci na vlastním rozvoji...“

Mgr. František Procházka
předseda Společnosti učitelů matematiky středních odborných škol

Seznam publikací:

E. Fuchs, D. Hrubý a kol.: Standardy a testové úlohy z matematiky pro základní školy a nižší ročníky víceletých gymnázií; E. Fuchs, J. Kubát a kol.: Standardy a testové úlohy z matematiky pro čtyřletá gymnázia; E. Fuchs, H. Binterová a kol.: Standardy a testové úlohy z matematiky pro střední odborná učiliště; E. Fuchs, F. Procházka a kol.: Standardy a testové úlohy z matematiky pro střední odborné školy; E. Fuchs – A. Hošpesová – H. Lišková: Postavení matematiky ve školním vzdělávacím programu základní vzdělávání; E. Fuchs – D. Hrubý: Postavení matematiky ve školním vzdělávacím programu na čtyřletém gymnáziu; E. Fuchs – H. Binterová: Postavení matematiky ve školním vzdělávacím programu na středním odborném učilišti; E. Fuchs – F. Procházka – M. Staněk: Postavení matematiky ve školním vzdělávacím programu střední odborné školy.

Motivace pedagogických pracovníků k tvorbě a realizaci školního vzdělávacího programu

Střední škola řemesel a služeb, Jablonec nad Nisou

Ve školním roce 2005/2006 jsme se přihlásili do projektu PILOT S a následně jsme byli vybráni k jeho realizaci s oborem zlatník a klenotník s tím, že bychom měli podle zpracovaného ŠVP vyučovat od 1. 9. 2006. Tím jsme se zařadili mezi 30 škol České republiky, které v tomto projektu zpracovaly svoje ŠVP na základě schválených RVP.

Zařazením školy do projektu PILOT S začala práce na školním vzdělávacím programu nabývat na konkrétnosti, protože časový plán tvorby včetně metodických seminářů NÚOV byl pevně stanoven a škola jej musela respektovat. Neměli jsme možnost využít dvouletou lhůtu k vypracování ŠVP, jak stanoví zákon 561/2004 Sb., ale určitou výhodu jsme měli v tom, že jsme se v předcházejících letech ve spolupráci s NÚOV částečně podíleli na tvorbě rámcového vzdělávacího programu.

Pro samotný začátek práce bylo nutné, aby se vedení školy shodlo na potřebnosti a významu celé tvorby ŠVP (ředitel, zástupce ředitele pro teorii a odborný výcvik). Vedení školy si uvědomilo, že hlavním cílem tvorby ŠVP není napsat příslušný dokument, aby škola splnila zákonnou povinnost, ale především to, že se učitelé (teorie i odborného výcviku) a sociální partneři, kteří byli pro spolupráci získáni, dohodnou na tvorbě takového ŠVP, který bude vykazovat regionální specifika a tím se bude lišit od ostatních ŠVP stejného vzdělávacího zaměření.

Teprve potom je možné předstoupit před vlastní pedagogický sbor a motivovat své učitele a sociální partnery pro společnou věc.

Překonat nechůť učitelů není jednoduché

Při sestavování pracovního týmu bylo nutné nejdříve jmenovat koordinátora tvorby ŠVP. Předpokládali jsme, že to může být ředitel školy, ale pak jsme usoudili, že by to měl být člověk, který je profesně blízko danému zaměření – v našem případě učitel výtvarník. Při výběru lidí, kteří se měli podílet na zpracování ŠVP, bylo důležité brát v úvahu jejich odbornou kvalifikaci a chuť na něčem novém pracovat.

Zpočátku jsme se také setkávali s různými argumenty proti spolupráci na tvorbě ŠVP: učitelé neměli chuť a potřebu něco měnit, obávali se, že tato práce bude časově i organizačně náročná, stěžovali si, že nemají ve vyučovacím procesu dost času na vzájemnou komunikaci, mají problém se na něčem dohodnout, nerozumí reformě a také na to, že již mají za sebou různé pokusy, které nikam nevedly a nebyly realizovány.

Jestliže chceme, aby ŠVP byl přijat a akceptován všemi, kteří podle něj budou vyučovat, musí být jeho tvorba týmovou prací a všechny výše uvedené argumenty „proti“ je třeba vyvrátit, nebo alespoň eliminovat. Museli jsme proto jasně specifikovat nové možnosti, které tvorba ŠVP přinese:

- ŠVP je pedagogický dokument, který vychází z RVP, ale může obsahovat některé jedinečné prvky vztahující se k danému regionu;
- ŠVP si zpracovávají školy samy;
- z úzké spolupráce se sociálními partnery, kteří museli být k tvorbě přizváni, vyplývá lepší zaměstnatelnost absolventů;
- ŠVP neschvaluje žádný nadřízený orgán, ale ředitel školy;
- ČŠI bude kontrolovat pouze soulad ŠVP a RVP;
- ŠVP výrazně podporuje pedagogickou autonomii a jedinečnost;
- ŠVP přinese i určitou spoluodpovědnost pedagogů za vzdělání v daném zaměření;
- ŠVP je veřejným dokumentem školy, protože musí být volně přístupný na webových stránkách školy (tím se s ním mohou volně seznámit rodiče, žáci či zaměstnavatelé);
- tvorba ŠVP může přispět ke zlepšení komunikace a spolupráce uvnitř školy;
- ŠVP podává základní informaci o tom, s jakými znalostmi, ale i dovednostmi žák školu opustí a jaké má předpoklady uplatnit se na trhu práce.

Výše uvedené možnosti je nutné pracovnímu kolektivu srozumitelně a jasně předestřít, protože jedině pak lze na nich stavět při samotné tvorbě ŠVP.

Učitele motivuje finanční ohodnocení i uspokojení z práce

V této době bylo nutné členy pracovního kolektivu správně motivovat pro činnost, která byla více méně nad rámec jejich pracovních povinností. Zde významnou roli sehrály pracovní a metodické semináře v režii NÚOV Praha. Semináře byly načasovány tak, že napomáhaly členům týmu při zpracovávání jednotlivých částí ŠVP a v některých momentech jim usnadňovaly práci při začátku tvorby, nebo jim rozšířily pracovní prostor. Motivaci musíme chápat jako soubor vnitřních faktorů, které podněcují člověka k činnosti a zaměřují tuto činnost k určitému cíli, tedy v našem případě ke zpracování ŠVP.

Vedení školy zařadilo tvorbu ŠVP do kritérií pro pracovní hodnocení, včetně finančního stimulu. Pracovní semináře, odborná literatura a neustálé diskuse nad všemi aspekty ŠVP byly počátečním krokem a motivací pro práci. Celý pracovní kolektiv se musel seznámit s RVP a diskutovat o něm. Současně s tím se museli pracovníci školy i sociální

partneři seznámit s metodikou tvorby ŠVP. Praxe ukázala, že finance nejsou jediným stimulačním nástrojem pro tento druh práce. Motivátorem se stala také možnost odborného růstu, uspokojení z dobře vykonané práce či uznání spolupracovníků.

Zvláště náročné bylo správně stanovit a formulovat požadované kompetence (klíčové, obecné a odborné) a výsledky vzdělávání. Dobře formulované výsledky vzdělávání pak pomáhaly vybrat a upřesnit učivo, jeho rozsah a hloubku, sjednocovat požadavky na žáky a na výuku.

Specifikum: poznatky o výrobě bižuterie

Školní vzdělávací program na naší škole se odlišuje od jiných v oboru zlatník a klenotník tím, že zde žáci budou získávat poznatky o výrobě kovové bižuterie, což je příbuzný obor rozšířený v regionu školy. Žáci dostanou informace o materiálech využívaných při výrobě kovové bižuterie, o ochranných dekoračních povlácích bižuterie, skleněných kamenech a základních typech bižuterie.

Úplně na závěr bychom měli říci, že jsme pracovali ve smyslu motivačního sloganu Henryho Forda: „Ať si myslíš, že to děláš dobře, nebo špatně, máš pravdu!“ Každého pracovníka školy, který se na tvorbě podílel, jsme museli dokázat nadchnout pro práci na ŠVP. Jinak si myslím, že není možné rozumný ŠVP vytvořit.

Mgr. František Lufinka
ředitel školy

Zkušenosti z práce koordinátora tvorby ŠVP

Střední škola hotelová a služeb, Kroměříž

Chtěl bych se s vámi podělit o zkušenost, jak jsme v kolektivu školy zjistili opodstatněnost školních vzdělávacích programů. Vrátím se ještě na začátek: Začínali jsme tak, že jsme se dostali do takzvané druhé vlny, kdy jsme se na ministerstvu školství zúčastnili jednání se školami, které již rok na školních vzdělávacích programech pracovaly. A když jsme slyšeli, jak to v těch školách bezvadně funguje, jak tam pracují školní týmy a jak je to vynikající, tak jsme si říkali, že to není možné, že to není pravda, a odcházeli jsme trochu skeptičtí. Ale od té doby uplynul určitý čas a zjistili jsme, že ti kolegové tenkrát měli pravdu.

Jako pilotní škola jsme měli to štěstí, že nám pomohl NÚOV, když jsme s tvorbou ŠVP začínali a sestavovali jsme k tomu pracovní týmy. Po diskusi ve škole jsme si stanovili konečnou strategii, jak motivovat pracovníky, jak jim dát jasné cíle a stanovit konkrétní kroky k jejich dosažení. Důležité je, aby se v hotovém školním vzdělávacím programu všichni lidé našli a nebyl jim na obtíž. Naše škola zpracovávala tři školní vzdělávací programy pro obory hotelnictví a cestovní ruch, kuchař – číšník a pekař. Na jejich tvorbě a později ověřování se podílel ředitel v úzké spolupráci s koordinátorem a pracovními týmy. Dohromady bylo zapojeno 29 pedagogických pracovníků. V každém z týmů byli samozřejmě zastoupeni i zástupci zaměstnavatelů.

Kurikulární reforma má několik zásad, které je třeba si uvědomit, než začneme školní vzdělávací programy tvořit. Hlavní nosnou myšlenkou je, že se bavíme o výsledcích vzdělávání, nikoli o učivu, čili musíme se dívat na žáka a podle toho, co chceme, aby uměl, musíme strukturovat výuku. Dříve to bylo obráceně, výuka byla daná osnovami a my jsme potom hodnotili, jak si žák ty osnovy osvojil, takže tvorba školního vzdělávacího programu je o obráceném přístupu. Každý předmět je organickou součástí systému, nemůže být vytržený z kontextu. Při tvorbě vzdělávacích programů začali naši učitelé nově přistupovat i k samotné výuce. Začali objevovat nové mezipředmětové vztahy, o kterých jsme do té doby vůbec nevěděli. Kolektiv učitelů se zaktivizoval a byla vytvořena zpětná vazba na výsledky vzdělávání a ovlivňování nového znění školních vzdělávacích programů.

V září 2006 jsme začali učit podle našeho ŠVP, na kterém pracovníci naší školy „seděli“ více než rok. A jestliže někdy zaznělo, že se to dá udělat za týden, tak to podle mne není možné. Naše práce trvala opravdu rok a byla dosti úporná. Velice důležité je, že se školní vzdělávací program, který jsme vytvořili, stal živým dokumentem a stále je jaksi v tvorbě. Jakmile jsme začali náš školní vzdělávací program ověřovat, tak jsme našli spoustu chyb a zjistili jsme, že mezipředmětové vztahy nejsou úplně doladěné. Například nauku o potravinách jsme měli původně

v prvním a druhém ročníku, do třetího a čtvrtého jsme dali speciální gastronomie, mezinárodní kuchařku a hygienu. Ale při výuce jsme zjistili, že jsou tyto dva předměty zbytečně předimenzované a že nám naopak chybí začátek, takže jsme školní vzdělávací program předělali, znovu jsme si ho nechali schválit a učíme podle upraveného vzdělávacího plánu. A stále pokračuje diskuse o tom, jestli jsou naše vzdělávací programy správné, jde zkrátka o živé dokumenty.

Na tvorbě vzdělávacích programů se velice pozitivně odrazil vztah k zaměstnavatelům, sociálním partnerům. Škola umožnila svým pedagogům, aby spolupracovali s podnikateli a na základě této spolupráce zase zaměstnavatelé vstoupili do školy. Zjistili jsme, že si máme co říci a že jsme se vlastně před tvorbou školních vzdělávacích programů ani tolik neznali. Dále jsme zjistili, že existuje spousta dalších subjektů, se kterými můžeme spolupracovat. Jde například o Nadaci Tomáše Bati Junior Achievement, s níž naše škola velmi intenzivně spolupracuje v předmětu aplikovaná ekonomie. Díky tomu jsme do výuky ekonomických předmětů zařadili fungování 17 firem Junior Achievement, které samostatně podnikají a jejichž činnost je přímo zakotvena ve školních vzdělávacích programech v oboru hotelnictví a turismu.

Totéž pojetí jsme transformovali i do programu nástavbového studia a dalších studijních oborů. Dále jsme do školních vzdělávacích programů přímo zakomponovali odborné praxe. Proto teď nemáme problémy ani se zahraničními stážemi a žáci jaksí „legislativně“ vyjíždějí do Německa, Španělska, Francie a podobně.

Jak sestavit tým

Na základě naší zkušenosti bych chtěl všem poradit, že se nesmí sestavit tým v celém objemu na začátku tvorby ŠVP. To je cesta k záhubě, protože ti lidé nebudou pracovat, naopak, je třeba strategii tvorby projednat mezi ředitelem a zvoleným koordinátorem, nejraději ve dvou, maximálně ve třech lidech, a stanovit si vedoucího týmu, který bude potom tvorbu školního vzdělávacího programu řídit. Doporučuji, aby se k těmto lidem přidali předsedové předmětových komisí jednotlivých předmětů (pokud na škole existují) a v tomto úzkém kolektivu začít diskutovat nad tvorbou, posláním a realizací školních vzdělávacích programů. O této aktivitě by měl vědět celý kolektiv pracovníků, i když není zapojen. Měli bychom ten úzký kolektiv všemožně motivovat, nejlépe finančně. Měli jsme možnost uvolnit z projektu Pilot S určitě peníze a najednou jsme zjišťovali, že to lidem, kteří nebyli takto vybráni, bylo líto. A protože objem těch peněz pomalíčku narůstal, tak jsme do toho úzkého kolektivu přibírali další pracovníky. Čekali jsme na iniciativu lidí a ti, kteří byli nejiniciativnější, byli do školního týmu začleněni. Dělalí pak tuto práci velice s chutí a rádi, a lidé, kteří tuto šanci nedostali, se snažili pomáhat. V průběhu tvorby školních vzdělávacích programů se tak vlastně zaktivizovala celá škola.

Pokud se na celoškolsním jednání informuje o postupu práce na tvorbě ŠVP a pokud se zapojí většina pedagogů, tak peníze, o kterých jsem hovořil, už nejsou v konečné fázi to nejdůležitější. Naopak, lidi, kteří začnou přispívat do tvorby školního vzdělávacího programu, taková práce uspokojuje, a ti ostatní to chápou tak, že jejich práce není dostatečně ohodnocena a cítí, že by se měli do této práce zapojit. Proto bych řekl, že jde o tři důležité fáze, které se nesmí přeskočit. Kdyby se celý tým sestavil najednou, tak by myslím nepracoval.

Chceme předat své zkušenosti

Tak jako nám v počátcích pomohla s tvorbou školních vzdělávacích programů metodika vytvořená v NÚOV, i my bychom své zkušenosti rádi předali. Než začnete tvořit školní vzdělávací program, promyslete si, čeho se nejvíc bojíte při tvorbě školních vzdělávacích programů. Ke zjištění názorů učitelů je dobrý anonymní dotazník, který ukáže, jestli pedagogové vědí, proč evaluovat, proč vůbec zpětně hodnotit práci školy, a jakou mají představu o ověřování školních vzdělávacích programů. Vyjádření sociálních partnerů bylo u nás také velice důležité a samozřejmě vlastní tvorbě předcházela také SWOT analýza.

Kromě diskusí na půdě školy jsme oslovovali i pracovníky z pedagogických fakult a pořádali různá metodická či didaktická školení pro ty učitele, kteří se účastnili tvorby školních vzdělávacích programů. Tito lidé pak začali pracovat a začali na sebe nabalovat ty další. Při tvorbě vznikla velká diskuse mezi předmětovými komisemi z různých škol. Řekl bych, že zapojení do Pilotu S pro nás bylo dobré jak uvnitř školy, tak i vně, protože jsme začali víc komunikovat s jinými školami – například češtináři z naší školy se začali stýkat se svými kolegy z Poděbrad, Turnova a podobně, tělocvikáři totéž, dokonce jsme pořádali vzájemné semináře, kde se učitelé lépe poznali a to mělo určitě kladný vliv.

Po všech těchto zkušenostech přichází naše škola s návrhem, jak můžeme pomoci školám, které budou školní vzdělávací programy teprve tvořit. Na pozvání konkrétní školy mohou naši pracovníci uskutečnit úvodní schůzku s ředitelem, případně s koordinátorem a předsedy předmětových komisí. Čili můžeme pomoci při té první metodické a motivační práci. Mohou se uskutečnit také parciální schůzky například tělocvikářů, angličtinářů atd. Naši předsedové předmětových komisí jsou schopni diskutovat s předsedy předmětových komisí jiných škol o tom, jak má školní vzdělávací program vypadat.

Můžeme poskytnout metodickou pomoc při sestavování konkrétního ŠVP včetně návrhu na formální a grafickou úpravu. Důležitá je i jazyková úprava, protože pokud hovoříme o výsledcích vzdělávání, tak musíme jasně definovat, co žák zná, co umí předvést, co umí vyrobit. Je možné se inspirovat i z našich tří ŠVP, které máme umístěny na webových stránkách školy.

Důležité jsou také naše poznatky ze spolupráce se sociálními partnery. Ti nevěří v přeměnu školství a když hovoříme o kurikulární reformě, tak to je pro ně zkrátka hudba, kterou neslyší. Ale když se s nimi začne diskutovat, tak postupně přicházejí na to, že mohou své potřeby zakomponovat do vzdělávacích programů. Pokud jde o velké firmy, které mají personální úseky a nějakou řízenou strukturu, je spolupráce lepší, ale my jsme museli spolupracovat s malými podniky, které nevědí, jestli přežijí třeba pět, šest let. Jejich zástupci se nechtějí bavit o nějaké personální politice, chtějí mít hotového absolventa.

Myslím si, že školství v naší republice je na absolutně dobré úrovni, že všechno ostatní je záležitost sociální sféry. Můžeme vytvářet tisíckrát dobrého kuchaře, ale když ho potom zaměstnavatel pořádně nezaplatí, tak z té kuchařiny zkrátka odejde, i když je perfektně připraven. A dokonce mnohdy vůbec nepracuje, radši se zaregistruje na úřadu práce, který za něj platí sociální i zdravotní pojištění. Dvakrát za týden udělá nějakou fušku a vydělá si více, než když bude dělat pravidelnou týdenní práci. Takže míček je na straně společnosti, aby uměla ten potenciál, který ve školství tvoříme, využít.

*RNDr. Petr Krejčí
koordinátor tvorby ŠVP*

Vzájemná tolerance mezi zaměstnavateli a školami je nezbytná

VOŠ stavební a SPŠ stavební arch. J. Letzela, Náchod

V naší průmyslové škole žáci studují čtyřleté obory zakončené maturitou i tříleté obory zakončené výučním listem. Výuka žáků v oboru zedník je v královéhradeckém regionu realizována především v Hradci Králové a v Náchodě, malý počet žáků je připravován také v Trutnově. Obor pokrývač je již řadu let soustředěn výhradně do Náchoda.

S naplněností tříd čtyřletých maturitních oborů není problém, relativně menší počet přihlášených žáků ke studiu je dán menším počtem vycházejících žáků ze základních škol. Naše škola je vyhledávána i žáky ze širšího okolí. O studium oborů zedník a pokrývač mají žáci ze základních škol velmi malý zájem.

Porovnáme-li počty žáků přijatých do oboru zedník v roce 1989 a v roce 2006, došlo k poklesu počtu žáků o 80 %. u oboru pokrývač o 100 %.

Pokles počtu přijatých žáků do tříletých oborů v letech 1989 - 2006

Školní rok	obor zedník	obor pokrývač
1989/1990	84	22
1992/1993	66	17
1995/1996	42	7
1998/1999	24	12
2001/2002	27	14
2004/2005	19	11
2005/2006	20	11
2006/2007	17	0

Tento stav zapříčinila řada známých faktorů, např. slabší ročníky ukončující povinnou školní docházku, rozšířená nabídka jiných atraktivnějších oborů na ostatních středních školách, nižší ochota mladé generace vykonávat manuální práci.

Skladba uchazečů o obory zedník a pokrývač také prošla vývojem. Obecně lze konstatovat, že prospěch přijímaných žáků se zhoršuje, hlásí se více žáků se sníženou známkou z chování a především klesá úroveň manuálních dovedností uchazečů. Situaci v oblasti výuky také ovlivňují reálné možnosti rodin žáků.

Výrazně je rodiči upřednostňováno hledisko místní dostupnosti školy. Skladba žáků podle dostupnosti místa bydliště je ale nevyhovující pro požadavky trhu.

Uplatnění absolventů naší školy na trhu práce je vidět z následujících přehledů.

1. Stavebnictví

Uplatnění absolventů oboru stavebnictví ve školním roce 2006/2007	
Po studiu	Procento absolventů
Vysoká škola	30,74 %
Vyšší odborná škola	7,69 %
Studium jiného typu	19,23 %
Zaměstnání v oboru	26,92 %
Zaměstnání mimo obor	11,52 %
Úřad práce	3,85 %

2. Zedník

Uplatnění absolventů oboru zedník ve školním roce 2006/2007	
Po studiu	Procento absolventů
Nástavbové studium	28,57 %
Zaměstnání v oboru	42,86 %
Zaměstnání mimo obor	7,14 %
Nevyučení	21,43 %
Úřad práce	0,00 %

3. Pokrývač

Uplatnění absolventů oboru pokrývač ve školním roce 2006/2007	
Po studiu	Procento absolventů
Nástavbové studium	62,50 %
Zaměstnání v oboru	25,00 %
Zaměstnání mimo obor	12,50 %
Nevyučení	0,00 %
Úřad práce	0,00 %

Jak se uplatňují absolventi školy

Absolventi oboru stavebnictví působí v rámci celé České republiky a v dnešní době jich řada pracuje v zemích Evropské unie. Velká část z nich pokračuje dále ve studiu na stavebních fakultách ČVUT v Praze, VUT v Brně, TU v Ostravě a také na VOŠ stavební v Náchodě. Škola klade v posledních letech důraz na zvyšování úrovně přenositelných kompetencí. Jde o kvalitnější využití získaných informací či schopnost rozhodovat se a řešit problémy.

Absolventi mohou řídit, organizovat a kontrolovat činnost a výsledek pracovního týmu. U stavebních firem působí naši absolventi většinou na střední úrovni řízení a organizace výroby. Ve firmách projevují vysokou flexibilitu, ochotu dále se vzdělávat, pracovat s výpočetní technikou a užívat cizí jazyky. Dále jsou schopni se v krátké době zapojit do týmové práce a nést odpovědnost za kolektiv.

Absolventi oborů zedník a pokrývač mají velmi dobrou pozici na trhu práce, jejich počty jsou ovšem často nedostačující ve srovnání s poptávkou trhu práce. Tento nedostatek se projevuje zejména v oblastech se soustředěnou investiční výstavbou i u místních firem. To, že poptávka po absolventech oborů zedník a pokrývač výrazně převyšuje počet absolventů těchto oborů, dokládá aktuální informace z Úřadu práce Náchod, který v období od 1. 1. 2007 do 31. 10. 2007 evidoval 95 volných pracovních míst v oboru zedník a 5 volných míst v oboru pokrývač. Přitom na Úřadu práce Náchod byl ve stejném období evidován jen jeden absolvent oboru zedník a 2 absolventi oboru pokrývač. Z toho je zřejmé, že naše škola vychovává velmi žádané odborníky pro stavebnictví, nestačí však zdaleka svými absolventy pokrýt poptávku především po odbornících řemeslných profesích.

Mezi žáky se ale najdou i takoví, kteří ukončí školu nevyučení a odejdou bez kvalifikace, např. do automobilky, kde pracují u pásu. Láká je nabídka okamžitého a pro ně dosti velkého výdělků. Nedají na rady a doporučení zkušených pedagogů, že „řemeslo má zlaté dno“ a že výuční list je pro ně vklad, který vždy zúročí. Někteří se po roce nebo dvou vrátí a žádají znovu o přijetí ke studiu. Získali již určité životní zkušenosti a zjistili, že nechtějí-li dělat tu nejpodřadnější práci, zaměstnavatel vždy žádá kvalifikaci. Tito žáci jsou svým způsobem motivací a v určitém smyslu i dobrým příkladem pro ostatní.

Sociální partneři naší školy

Naše škola je školou odbornou, a proto nezbytnou součástí výuky je neustálé propojení s praxí. Jde především o praktickou výuku žáků v tříletých oborech a odbornou praxi žáků oboru stavebnictví. Praxe probíhá ve skutečných firmách, mezi školou a firmou je sepsána smlouva o praxi žáků. Firmy také škole pomáhají tím, že pro žáky uskutečňují různé přednášky, besedy a exkurze, podílejí se na dnech otevřených dveří a jiných akcích školy podle potřeby a dohody. Úřad práce Náchod pomáhá žákům nejvyšších ročníků orientovat se na trhu práce, pořádá pro ně besedy, pomáhá také zájemcům o další studium s výběrem školy apod.

Mezi partnery naší školy patří:

- Stavební firmy: BAK, a. s., Trutnov; VCES, a. s.; Kerson, s. r. o., Dobré; Průmstav, s. r. o., Náchod; Maratonstav, a. s., Úpice; Movis, s. r. o., Hronov; Vodoline – Tomáš Mazáč, Náchod; STAVOS – Jiří Fabián, Náchod; Lukáš Dörr – Pokrývačství, Jaroměř

- Výrobci stavebních materiálů: Velux – střešní okna, Praha; Tondach – střešní krytiny; Schidel – komínové systémy, Nehvizdy; Bramac – střešní krytiny; Wienberger-Porotherm – cihlářské výrobky, České Budějovice; Mistral – výroba nátěrových hmot, Slavoňov ; Parabit – výrobce asfaltových hydroizolačních pásů a šindelů, Rychnov nad Kněžnou; Satjam – plechové střešní krytiny, Ostrava; Kingspan (panely), Hradec Králové; Jutafol (fólie), Dvůr Králové nad Labem; Dörken (fólie), Ostrava
- Ostatní: Atelier Tsunami, Náchod; INS, Náchod; ÚRS, a. s., Praha; Svaz podnikatelů ve stavebnictví ČR; Umělecký atelier Jan Plíšek, Náchod; Úřad práce, Náchod

Spolupráce se sociálními partnery je oboustranně výhodná

Zapojení sociálních partnerů do vzdělávání žáků je nezbytné zejména pro získání zkušeností ve zvoleném oboru a návyků v praktických činnostech. S pomocí sociálních partnerů je možné zvýšit prestiž stavebních oborů, vyzdvihnout pozitiva a výhody této profese, zdůraznit a připomenout tradice stavební výroby v regionu. Při organizaci závěrečných zkoušek tříletých oborů vzdělání musí být jedním členem zkušební komise odborník z praxe. Jeho přítomnost přidává závěrečné zkoušce na vážnosti. Na druhé straně odborník z praxe vidí v reálném světle, co znají a dovedou čerství absolventi a zda budou přínosem pro firmy.

Pořádáním akcí pro školu a veřejnost se firmy prezentují a mohou poukázat na své přednosti v konkurenci ostatních firem. Tím vlastně propagují stavební profese mezi veřejností a při dnech otevřených dveří i mezi žáky a jejich rodiči. Velmi důležitá je propagace stavebních firem zejména na základních školách, aby vzrostl zájem o toto odborné vzdělávání jak ze strany žáků, tak rodičů. V této propagaci přímo mezi žáky ještě vidím rezervy firem.

Spolupráce se sociálními partnery byla a je na dobré úrovni, pozitivně ovlivňuje obě strany, tj. školu i sociální partnery. Pozitivem spolupráce je především to, že žáci i učitelé mají možnost poznat přímé zkušenosti, požadavky a nároky odborníků z praxe. Na druhé straně naši sociální partneři pochopili některé povinnosti i problémy, se kterými se potýká škola. Vzájemná tolerance je v tomto vztahu naprosto nezbytná.

Mgr. Helena Košťálová

Nejdůležitější je odstranit dualitu

SPŠCH ak. Heyrovského a Gymnázium Ostrava

Při tvorbě ŠVP jsme vycházeli z toho, že k nám na školu přicházejí absolventi základních škol, proto jsme si sehnali jejich školní vzdělávací programy. Pokud si je přečtete, tak zůstanete v údivu, protože podle nich umí žáci, kteří k vám přijdou, naprosto vše.

Další věcí, kterou byste měli znát, je rámcový vzdělávací program vašeho oboru. Když se s těmito dokumenty seznámíte, tak máte ten nejlepší předpoklad k tomu, abyste se mohli pustit do zpracování vlastního školního vzdělávacího programu. Také je třeba získat informace od svých sociálních partnerů, což v našem případě byly ty nejstabilnější podniky, které na Ostravsku máme. Poprosili jsme i vysokou školu, aby nám sdělila svou představu, jak by měli vypadat absolventi. Ale protože čert nikdy nespí, tak v podstatě když už máte školní vzdělávací program nahrubo narýsovaný, tak dostanete přípis s požadavky ke státní maturitě a můžete začít znovu.

Přesto se pokusím vypíchnout, co považujeme za nejdůležitější. Rád bych mluvil hlavně o mezipředmětových vztazích. Zaujalo mne, co říkala kolegyně z chemické průmyslovky z Brna - všichni se rvou o to, aby měli dostatek hodin, aby poté co se dohodou, zjistili, že tolik hodin nepotřebují, protože učí v různých předmětech stejné věci.

V různých předmětech by se nemělo učit totéž

Nám se duality odstranit povedlo, bohužel někteří to obřečeli. Já například učím elektrotechniku a kvůli této koordinaci jsem přišel o téma výroby elektrické energie, což je jedna z mála věcí, které studenty bavily, takže teď učím naprosto nezajímavý a nenáviděný předmět. Druhá věc, která s tím souvisí, pokud se zbavíte těch dualit, tak hrozí, že vám nebude sedět časový rozvrh učiva. To znamená, že týmy musely pracovat na provázání takových předmětů, které dosud měly různé názvy a učily se v jiných ročnících. S tím si v našem případě hodně užili fyzikáři a inženýři, u nich se odstraňování dualit nejvíc projevilo. Raději je na to připravte a opravdu se máte na co těšit, obzvlášť pokud máte fyzikáře cholerika.

Další změnu přináší požadavek na vznik mezipředmětové vazby. Tento bod se u nás týkal zejména informatiků. Rozhodli jsme se totiž, že se informatika bude tvořit až jako poslední předmět v závislosti na těch ostatních. Tím způsobem můžou vzniknout nové mezipředmětové vazby, které jste si předtím neuvědomili.

Při zavádění školního vzdělávacího programu do praxe je pak důležitý nový přístup k učivu. V souvislosti s tím vznikne řada problémů. Prvním z nich je, že musíte sladit časovou dotaci s novým obsahem učiva. Musíte ho jinak probrat a ještě dbát nikoli na to, aby si to žák zapamatoval, ale na jeho kompetence. Přitom už od vysoké školy víte, že žák je schopen vás vnímat asi 20 minut.

Samostatným problémem je přístup k žákům v prvních ročnících. Už přechod ze základní na střední školy je pro ně velmi náročný. Jednak proto, co sami jistě znáte: přijde žák, který má z matematiky jedničku, vychválený je do nebe, ale vy zjistíte, že neumí obvod kruhu a když má vyjádřit nějaké číslo ze vzorce, tak to je naprostá katastrofa. Teď musíte tomu studentovi vysvětlit, že od něho nechcete, aby se něco naučil nazpaměť, což po něm chtěli na základní škole, protože to tak bylo fajn a bylo to nejjednodušší. Vy po něm chcete ověřit dovednosti, znalosti a aplikovatelnost. To znamená, když se např. studentka naučí dejme tomu Newtonovy zákony nazpaměť, vy jí k tomu dáte příklad a ona ho nevypočte, tak i když uměla dokonale teorii, neměli byste jí dát lepší známku než za čtyři. Zkuste to potom vysvětlit rodičům na třídních schůzkách.

Tento přístup podle ŠVP má ale jednu výhodu. Studenti ve vyšších ročnících, kteří se neučí podle ŠVP, se najednou začali lépe připravovat, protože zjistili, že propadnout do ročníku, kde se jede podle ŠVP, znamená nejenom krutě najet na tu změnu, ale dokonce že by se museli učit i druhý cizí jazyk. Počet propadlíků se nám tak snížil na opravdové minimum a loni propadli jen tři studenti.

Vždycky se nakonec něco stane, co vás posune dál

Přese všechny komplikace si myslím, že školní vzdělávací program je důležitý dokument také proto, že se tím zavádí seberegulace školy. Ale na druhé straně je to nenáviděná práce, která čeká všechny učitele (což bych asi ani neměl říkat). Když se stane, že se na některém místě ŠVP nemůžete pohnout dál, tak mám jednu radu: zkuste takový ten studentský princip, nechte to „vyhnít“. Vždycky se totiž nakonec něco stane, co vás posune dál, aniž pro to něco uděláte. Vytvořit školní vzdělávací program opravdu trvá dlouho a dá práci vytvořit mezipředmětové vztahy, o nich jsem mluvil. Také je důležité, aby všichni učitelé znali navzájem předměty, které se na škole učí, a věděli, co jejich kolegové chtějí udělat.

Když se vám toto všechno podaří a odstraníte dualitu, v tom případě získáte i dostatečnou časovou dotaci a hlavně studenti pochopí jednu důležitou věc, že není fyzika, není matematika, ale že ty předměty spolu úzce souvisejí. Jakmile dualitu neodstraníte, tak budou mít studenti stále pocit, že ve fyzice potřebují něco jiného než v chemii.

Ing. Radim Vajda

Spolupráce se sociálními partnery zlepšit postavení absolventů na trhu práce

Střední průmyslová škola stavební Ostrava - Zábřeh

Jsem ráda , že mám příležitost vás seznámit s výsledky spolupráce se sociálními partnery naší školy. SPŠ stavební v Ostravě je zaměřená na výchovu středně odborných kádrů pro stavebnictví, speciálně pro bytovou a občanskou výstavbu a pro geodetické práce. Zajišťuje vzdělání ve třech studijních oborech. V letech 2005 – 2007 zde bylo celkem 24 tříd, z toho 14 tříd stavebnictví, 4 třídy geodézie a 6 tříd technického lycea.

V současnosti máme vytvořené školní vzdělávací programy pro obory stavebnictví a technické lyceum a učí se podle nich v prvním a druhém ročníku. Základní skupinu pro vlastní hodnocení tvoří ředitel školy, zástupce ředitele a koordinátor zodpovědný za realizaci, zpracování a vyhodnocení výsledků. Koordinátor spolupracuje s vybranými učiteli společenských i přírodních věd, informatiky, cizích jazyků, odborných předmětů, s výchovným poradcem a metodikem prevence.

V souladu se zařazením naší školy do pilotního programu dochází k posílení role sociálních partnerů, kteří mohou ovlivňovat cíle a obsah vzdělávání studentů tak, aby byly respektovány vývojové trendy na trhu práce, změny ve vědě a technologiích a v neposlední řadě i specifické podmínky na trhu práce v ostravském regionu. Sociálním partnerům bylo umožněno podílet se na tvorbě školního vzdělávacího programu a na tvorbě profesního profilu absolventa školy. To může být podkladem pro další spolupráci, která přispěje k lepší zaměstnanosti absolventů školy na trhu práce, otevře škole nové vnější podněty a přispěje k těsnější provázanosti vzdělávací nabídky školy a poptávky regionálního trhu práce.

Zmapování současného stavu ve stavebnictví v ostravském regionu

Ve spolupráci s Úřadem práce v Ostravě a na základě jednání se stavebními firmami v ostravském regionu je možno vyvodit následující závěry:

- Privatizace v českých stavebních podnicích přinesla významné změny struktury a vedla k rozdrobení velkých stavebních firem a současně ke vzniku malých stavebních firem.
- Počet pracovních míst pro středoškolsky vzdělané stavební techniky nepoklesl v důsledku vzniku malých specializovaných firem.
- Došlo ke vstupu zahraničních, kapitálově silných firem na český trh.
- Dojde k odstavení stavebních podniků, které nebudou konkurenceschopné.
- Stavební výroba se bude postupně opět koncentrovat, specializované firmy budou mít své místo na trhu práce.
- Do popředí vystoupí potřeba pracovníků, zvládajících projektování pomocí programů CAD.
- Zvýší se požadavky na manažerský přístup k řešení vzniklých problémů.

Ostravský region jako součást Severomoravského kraje patří k oblastem České republiky s největší nezaměstnaností, která se dotýká rovněž stavebnictví. Nabídka volných míst pro středně technické pracovníky ve stavebních oborech je minimální a z toho vyplývá, že absolventi musí být připraveni pracovat i v jiných regionech republiky, respektive získat zkušenosti i v zahraničí.

Pro uplatnění absolventa je důležité navazovat kontakty s budoucími potenciálními zaměstnavateli již v průběhu studia, a to osobní účastí na různých výstavách, soutěžích a exkurzích. Důležitá je rovněž jazyková vybavenost a počítačová gramotnost absolventa. Z rozboru nabídek volných míst je zřejmou výhodou i vlastnictví řidičského průkazu.

Spolupráce školy a sociálních partnerů v regionu

V současné době spolupracuje SPŠS s následujícími sociálními partnery:

- Oblastní kancelář ČKAIT Ostrava
- Úřad práce v Ostravě, informační a poradenské středisko pro volbu povolání a změnu povolání: Poskytuje informace o možnostech uplatnění absolventů v praxi a aktuální údaje o síti středních, vyšších odborných a vysokých škol v regionu, respektivě v celé ČR.
- Společnost PSM CZ: Ve spolupráci s ČKAIT, ČSSI, Svazem podnikatelů ve stavebnictví a za podpory stavebních veletrhů v Brně pořádá pro naše studenty a vyučující odborné semináře, které jsou součástí celoživotního vzdělávání s možností získat osvědčení od firem, vlastních certifikací a ISO.
- Hodně firem v kraji nám umožňuje praxi pro studenty: Chtěla bych jmenovitě uvést firmu HORVIL, s.r.o., THERM s.r.o., DESIA s.r.o., GSP s.r.o., ostravskou pobočku firmy KNAUF, RUUKI s.r.o., TONDACH, VELUX. Dvě posledně jmenované firmy kromě toho vypisují každým rokem soutěž pro 3. ročníky s tematikou použití střešních oken VELUX a střešní krytiny TONDACH v ročníkových projektech. V roce 2005, 2006 a 2007 postoupili vždy tři žáci z naší školy do republikového kola v Praze mezi 16 nejlepších škol.
- S firmou RAAB KARCHER STAVEBNINY a. s. máme uzavřenu smlouvu o vzájemné spolupráci: Jedná se především o zajišťování materiálu pro školní praxi, prospektového materiálu a odborné literatury pro výuku pozemního stavitelství, konstrukčního cvičení ap. Firma rovněž pomáhá při dnech otevřených dveří a umožňuje studentům exkurze do staviv včetně odborných přednášek, zajišťuje také praxi pro studenty. Studenti recipročně vypomáhají firmě při organizaci stavebních výstav v Ostravě a Frýdlantě nad Ostravicí.
- Nadějně se vyvíjí spolupráce s VŠB TU Ostrava.
- Zástupci FAST – Ostrava se budou podílet na zadávání ročníkových projektů, při přípravě maturitních témat, při ústních maturitních zkouškách a při seminářích, pořádaných FAST Ostrava.

Ze společných jednání s firmami vyplynuly pro nejbližší období následující úkoly:

- a) ve vztahu učitel – žák odbourat diktování (mentorování) učiva,
- b) naučit studenty hledat potřebné informace v odborné literatuře,
- c) naučit studenty pracovat s odbornou literaturou, výpis základních pojmů při zpracování zadaných tematických úkolů,
- d) vést studenty k samostatnému projevu, naučit je obhajovat zpracované téma.

V dalším období bychom se chtěli zaměřit hlavně na udržení dobré spolupráce se současnými partnery a rozšíření spolupráce s TU Ostrava, FAST a zastupitelstvem města Ostravy. Záměrem bude účast zástupců těchto organizací při maturitních zkouškách, což mimo jiné též zvýší prestiž této zkoušky a na druhé straně budou mít zástupci sociálních partnerů lepší představu o absolventech a o tom, co mohou od nich v praxi, respektive při dalším studiu očekávat. Počítáme také s účastí sociálních partnerů při zadávání ročníkových projektů pro různé soutěže, kterých se SPŠS zúčastňuje, jako je SOČ, VELUX, TONDACH apod. Projekty by se týkaly konkrétních zakázek, které se v současné době v regionu řeší. Rádi bychom také získali ke spolupráci sociální partnery z řad podnikatelů, kteří mají své děti umístěné na naší škole. Jde totiž o rodiče, u nichž předpokládáme zvýšený zájem o spolupráci se školou. Chtěli bychom navázat bližší spolupráci i s útvarem hlavního architekta v Ostravě při výběru jednotlivých zadání pro obhajoby ročníkových projektů při ústních maturitních zkouškách. Uvedené firmy a instituce byly osloveny a podrobně seznámeny s rolí sociálních partnerů v rozvoji odborného vzdělávání a s úkoly při realizaci projektu. Ve všech případech jsme se setkali s kladnou odezvou a aktivním přístupem k této problematice.

Jaké názory vyjádřili sociální partneři v dotazníku

Očekávání zaměstnavatelů směrem ke školství

Přiblížení školy reálnému životu

Vzdělávání s ohledem na nové trendy a technologie, výuka jazyků

Větší propojení na praxi

Budou-li koncipovány pro uplatnění v praxi – dlouhodobé zaměření, nikoliv módnost

Málo manažerských oborů pro samostatné uplatnění absolventů

Kompetence absolventů

Více praktických zkušeností a dovedností

Absolvent nese plnou odpovědnost za rozvoj své osobnosti

Všestrannější zaměření, flexibilita, ochota se celoživotně učit

Vědomí, že základní pracovní návyky u absolventa tvoří nedílnou součást profese

Logické myšlení a systémová práce; jazyková vybavenost (AJ, NJ); znalosti oboru

Posílení vzdělání vzhledem k sociálním, ekonomickým a manažerským kompetencím (zvýšení obecného přehledu studenta a jeho schopnosti se orientovat a analyzovat)

Posílení manažerských kompetencí – analýza problémů, rozhodování, vedení, podnikavost, schopnost nést riziko, organizování, objektivnost, umění týmové práce, motivace

Posílení sociálních kompetencí – aktivity, komunikace, empatie, sociální obratnosti

Soustavné studium odborných časopisů

Požadované klíčové dovednosti

Prohloubit schopnost samostatné práce s informacemi a flexibilitu

Schopnost jednat s lidmi, marketingové dovednosti

Komunikace, jazykové schopnosti, počítačová gramotnost, ekonomické myšlení, týmová práce, iniciativa

Samostatnost, úsudek

Specifikace spolupráce zaměstnavatele a školy

Praxe studentů – poznání skutečnosti, řešení konkrétních úloh z praxe

Popularizace nových trendů a zatraktivnění tradičních profesí, exkurze, přednášky, studium i podle technických materiálů zavedených firem apod.

Nejen student, ale i učitel by se měl v rámci celoživotního vzdělávání zaměřit na praxi

V dotaznících se neobjevily žádné návrhy na změnu oborů ani zvláštní výhrady ke znalostem absolventů, ale velký důraz byl kladen na morálně volní vlastnosti, a to je myslím hlavní zdroj změn, který by zvýšil úspěšnost absolventů oboru na trhu práce.

Návrh profilu absolventa školy

Absolventi naší školy se nejčastěji uplatňují ve stavebnictví v pozici stavební technik, a to jak v oblasti stavební technik přípravy investic a inženýringu, tak i v oblasti projektování, a rovněž v pozici stavební mistr nebo stavbyvedoucí. V oblasti výroby betonových dílců i výrobků z jiných stavebních materiálů bývají zaměstnáni v pozici stavební technik - technolog, stavební technik - provozní dispečer či stavební technik - kontrolor jakosti.

Absolventi oboru naleznou své uplatnění také v oblasti správních institucí jako referenti státní správy a samosprávy, a také ve stavebních laboratořích a zkušebnách v pozici stavební technik zkušebnictví. Svě uplatnění najdou také jako pracovníci marketingu a při prodeji stavebních hmot.

Absolventi by tedy měli:

Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb:

- chápat kvalitu v širším slova smyslu jako významný nástroj konkurenceschopnosti a dobrého jména podniku;
- plnit uložené úkoly plánovitě, systematicky a v zadaných termínech;
- chápat význam a výhody týmové práce;
- dodržovat stanovené normy a předpisy související se systémem řízení jakosti zavedeným na pracovišti;
- dbát na zabezpečování parametrů (standardů) kvality procesů, výrobků nebo služeb, zohledňovat požadavky klienta;
- umět jasně a srozumitelně formulovat při rozdělování práce na staveništi technologické požadavky a požadovaný způsob jejich aplikace na konkrétní podmínky.

Jednat ekonomicky a v souladu se strategií udržitelného rozvoje:

- znát význam, účel a užitečnost vykonávané práce, její finanční, popř. společenské ohodnocení;
- zvažovat při plánování a posuzování určité činnosti (v pracovním procesu i v běžném životě) možné náklady, výnosy a zisk, vliv na životní prostředí, sociální dopady;
- nakládat s materiály, energiemi, odpady, vodou a jinými látkami ekonomicky a s ohledem na životní prostředí.

Dbát na bezpečnost a ochranu zdraví při práci:

- chápat bezpečnost práce jako součást péče o zdraví své i spolupracovníků (i klientů a zákazníků) i jako součást řízení jakosti a jednu z podmínek pro získání či udržení certifikátu podle příslušných norem;
- dodržovat příslušné právní předpisy týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, protipožární předpisy a hygienické předpisy a zásady pro práci ve výškách.
- používat osobní ochranné pracovní prostředky podle platných předpisů pro jednotlivé činnosti;
- být připraveni spolupodílet se na vytváření bezpečného pracovního prostředí, dbát na používání pracovních nástrojů, pomůcek a technického vybavení odpovídajícího bezpečnostním a protipožárním předpisům;
- umět uplatňovat oprávněné nároky týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci či při případném pracovním úrazu.

Umět používat laboratorní a provozní přístroje a zařízení:

- aplikovat poznatky ze stavebního inženýrství, elektrotechniky, strojírenství, automatizace a technického kreslení v laboratorních a provozních činnostech;
- chápat princip a funkci měřicích a regulačních přístrojů a strojů, laboratorních a provozních zařízení používaných v odvětví stavebnictví a dovést navrhnout jejich vhodné zařazení do technologického procesu;

- obsluhovat přístroje a zařízení s využitím automatizovaných systémů řízení a zabezpečit optimální režim jejich činnosti s ohledem na technologické požadavky a efektivnost stavební výroby;
- věnovat pozornost technickému stavu laboratorních a provozních přístrojů, strojů a zařízení s cílem zajistit jejich provozní spolehlivost při co nejnižších nákladech a minimalizovat negativní vliv na pracovní a životní prostředí a zdraví pracovníků.

Umět řídit technologické procesy nebo dílčí úseky výroby:

- využívat znalostí z přírodních věd při řízení stavebních prací a konkrétních úseků výroby;
- pracovat s technickou a technologickou dokumentací, řídit proces výstavby, vést provozní záznamy a vyhodnocovat je;
- vytvořit si pracovní návyky potřebné pro praktické činnosti;
- orientovat se v právních předpisech pro stavebnictví a kontrolovat jejich dodržování;
- řídit pracovní kolektivy a organizovat práci ve stavební výrobě v souladu se strategií udržitelného rozvoje;
- znát základní strojní a přístrojové vybavení stavenišť;
- umět zacházet s geodetickými přístroji a být schopni ověřit si postup vlastních prací;
- u menších firem bude požadavek i na předvedení manuálních postupů při zaškolení méně kvalifikovaných pracovníků.

Umět vykonávat základní odborné činnosti:

- aplikovat přírodovědné znalosti při výkonu činností ve svém oboru;
- odebrat a upravit vzorek k předepsaným rozborům, provést měření podle návodu a vyhodnotit výsledky;
- prakticky znát základní geodetické práce, vytyčení stavby, zaměření skutečného stavu, polohové a výškové osazení objektu v terénu;
- znát problematiku rozpočtování staveb, umět pracovat s obvyklými systémy (Callida, RTS);
- orientovat se ve stavebním zákoně;
- být schopni vést stavební deník;
- dodržovat předpisy pro bezpečnou práci s nebezpečnými látkami a zařízeními.

Umět vykonávat obchodně podnikatelské aktivity ve stavebnictví:

- aplikovat ekonomické znalosti při vykonávání stavebních a jiných podnikatelských činností a jejich řízení;
- orientovat se v právních předpisech ČR a EU ve stavebnictví, posoudit jejich dodržování a vyžadovat nápravu zjištěných nedostatků;
- umět zpracovat vlastní nabídku stavebních prací a orientovat se a správně vyhodnotit nabídku jiných organizací.

Ještě bych chtěla podotknout, že zakomponovat názory stavebních organizací do školního vzdělávacího programu bylo dosti problematické, poněvadž každá organizace kladla zvýšený důraz na jiné učivo, podle zaměření jejich zakázek. Z uvedeného vyplynul závěr, že nejlepším řešením bude připravovat na škole univerzálního absolventa se základním přehledem jednotlivých konstrukcí, materiálů a technologických postupů vyskytujících se ve stavebnictví. Daleko podrobnější seznámení s určitou tematikou musí následovat při nástupu do zaměstnání formou různých školení a rovněž i samostudiem.

Konzultace se stavební fakultou byly velice přínosné, poněvadž jsme si ujasnili, jaký rozsah vědomostí vyžaduje vysoká škola od svých studentů při nástupu do prvního ročníku. Dané poznatky, které se týkaly zejména všeobecně vzdělávacích předmětů, jsme mohli zpracovat do vlastního vzdělávacího programu.

Na závěr bych chtěla poděkovat organizátorům tohoto našeho shromáždění, že máme možnost se vzájemně poznat a vzájemně si porovnat naše zkušenosti se zaváděním pilotního programu do denního života školy.

Ing. Jana Procházková
učitelka odborných předmětů

Spolupráce školy se sociálními partnery

Střední zahradnická škola, Ostrava

Příprava školního vzdělávacího programu pro obor vzdělání 41-44-M/001 Zahradnictví začínala dotazníkovým šetřením a rozhovory se sociálními partnery, neboť pro vypracování ŠVP bylo a je velice důležité vědět, co požaduje trh práce, co bude potřeba změnit, co tyto změny přinesou a jaký dopad bude mít ŠVP na možnost uplatňování absolventů na trhu práce a přípravu absolventů na celoživotní učení.

Specifikum našeho ŠVP v oblasti sociálních partnerů je, že se v našem regionu nevyskytuje velká zahradnická firma, která by pro naši školu mohla být velkým a silným sociálním partnerem, proto oslovené sociální partnery tvořilo 25 převážně menších zahradnických firem regionu.

Ve vztahu k evropskému kontextu není tato situace v oboru ničím výjimečným. I v zemích, kde jsou zahradnické provozy na vyšší úrovni, neexistují koncentrační tendence, naopak mezi množstvím malých firem fungují cíle obchodní vztahy, tedy nikoliv jen vztahy konkurenční.

Oslovené firmy se zabývají převážně školkařskou produkcí, zakládáním a údržbou zeleně, obchodní činností a službami obyvatelstvu. Ovocnářství a produkce zeleniny v regionu v 90. letech silně upadlo a v současné době stagnuje.

Informace o uplatnitelnosti absolventů na trhu práce jsme získávali z informací úřadů práce a z dokumentu Koncepce zemědělského školství pro léta 2005-2008 ve školách a zařízeních, které zřizuje Moravskoslezský kraj.

Zaměstnavatelům chybí právě to, co má přinést reforma

Prvním krokem spolupráce se sociálními partnery bylo vysvětlit a objasnit jim, v čem spočívá kurikulární reforma, co a proč máme měnit. Diskuse o změně byla velice bouřlivá a plodná. Je nutno říci, že někteří sociální partneři k ní přistupovali velice skepticky. Z vyhodnocených dotazníků však vyplynulo mimo jiné i to, že jim u absolventů chybí právě to, co nového má přinést kurikulární reforma – např. připravenost absolventů neustále se učit a zdokonalovat, být flexibilní.

V další fázi jsme pro sociální partnery vypracovali dotazník, ve kterém jsme zjišťovali požadavky na naše absolventy v oblasti kompetencí. Součástí dotazníku bylo i vyjádření sociálních partnerů k současnosti oboru a perspektivy do budoucna v našem regionu i celé ČR z jejich pozice tak, abychom i k tomuto mohli přihlídnout při tvorbě ŠVP. Sociální partneři se taktéž vyjadřovali k rámcovému vzdělávacímu programu.

Z vyhodnocených dotazníků vyplynulo, že sociální partneři požadují od absolventů tyto klíčové kompetence:

- zodpovědnost,
- dobrý ústní a písemný projev,
- rozhodnost,
- flexibilitu,
- počítačovou gramotnost,
- připravenost a ochotu dále se učit,
- schopnost týmové spolupráce,
- práce s informacemi.

Z odborných kompetencí jsou požadavky na absolventy následující:

- marketing zahradnických produktů,
- foristické práce,
- kompetence k projekci a realizacím sadových úprav.

Zaměstnavatelé z 37 % kladou důraz na klíčové kompetence a z 67 % na odborné kompetence. Část sociálních partnerů uvedla, že se chce aktivně podílet na tvorbě učebních programů.

Po vyhodnocení dotazníků a informací poskytnutých úřady práce jsme požadavky zaměstnavatelů prezentovali všem pedagogickým pracovníkům školy, kteří se o ně pak opírali při vlastní tvorbě ŠVP. Informace o zaměření zahradnických podniků v regionu jsme zapracovali i do hodinových dotací jednotlivých odborných předmětů tak, aby byl vytvořen ŠVP na míru a vycházející mimo jiné i z potřeb sociálních partnerů a aby byla zvýšena uplatnitelnost absolventů na trhu práce nejen v regionu.

V hodinových dotacích byl posílen předmět floristika a na základě požadavků sociálních partnerů vznikly i předměty nové, např. zakládání a údržba zeleně.

I v této fázi probíhala velice aktivně komunikace a spolupráce se sociálními partnery. Jako velká výhoda se zde ukázalo to, že zástupci sociálních partnerů jsou většinou absolventy školy a mají k ní velice kladný vztah, znají ji i z té „druhé strany“.

Následně byl vytvořený ŠVP sociálním partnerům předložen k posouzení a na základě jejich připomínek ještě upraven.

V průběhu ověřování ŠVP probíhá spolupráce sociálních partnerů a školy na následujících úrovních:

- Organizace odborných praxí: Ve většině případů jde o individuální praxe, které absolvují studenti dva týdny za rok. Na této praxi jsou vždy 2–3 žáci ze třídy, kdežto ostatní mají běžnou výuku. Cílem této praxe je seznámit žáky s organizací a chodem zahradnické firmy s různým zaměřením. Sociální partneři také zabezpečují pro žáky třetích ročníků (na základě smluvních podmínek) odbornou prázdninovou praxi v rozsahu 2 týdnů v období od června do konce srpna. Žáci pak vypracovávají písemnou práci o poznatcích k zadanému tématu, která obsahuje také výstižnou zprávu o podniku, jeho vybavenosti a organizaci. Sociální partner pomáhá žákům s jejím vypracováním, zejména poskytováním informací k tématu.
- Odborné exkurze: Máme-li žáky připravit pro život, je nutné, aby se seznámili s různými typy podniků – od velkých až po malé rodinné firmy s různým zaměřením zahradnictví, od produkce až po mezinárodní obchod. Zde nám sociální partneři i jiné zahradnické firmy v republice ochotně vycházejí vstříc a jsou ochotni žáky vpustit do svých podniků a poskytnout jim informace.
- Poskytování učebních pomůcek, které již firma nepotřebuje, jako jsou vyřazené či nefunkční přístroje, stroje, nástroje, speciální substráty, složky substrátu apod. Velice to pomáhá při realizaci teoretické výuky tak, aby žáci měli mnohem větší možnost se názorného výkladu aktivně zúčastnit a nebyli jen pasivními příjemci informací, ale byli do výuky vtaženi.
- Přednášková činnost: Pro žáky jsou sociálními partnery v rámci odborných předmětů, po vzájemné domluvě s pedagogem, připraveny odborné přednášky. Zástupci sociálních partnerů se taktéž každoročně účastní projektových dnů jako poradci při zpracovávání projektů, ale i hodnotitelé projektů žáků.
- Společná organizace seminářů s odbornou tematikou (trávníkářský kurz, vazačský kurz, údržba veřejné zeleně): Tyto semináře jsou určeny pro širokou veřejnost, ale i žákům školy, kteří se nejen účastní kurzu, ale jsou také přednášejícími. S tématy příspěvků jim ve většině případů pomáhají právě sociální partneři.
- Poskytování sponzorských darů.

Věříme, že aktivní účast sociálních partnerů, která nám velice pomohla při přípravě, vytváření a v současné době při ověřování našeho ŠVP, bude i nadále pokračovat a jejich podnětné připomínky a rady nám společně pomohou připravit žáky nejen na život pracovní, ale i osobní.

Za to vše jim již teď patří velký dík.

Ing. Pavla Davidová
davidova@szas-ostava.cz

Školní vzdělávací program znamená změnu

Hotelová škola, VOŠ hotelnictví a turismu a Jazyková škola, Poděbrady

Nervozita, rozpaky, někdy snad i averze a strach, nebo spousta výčitek všemi směry... I tak se u pedagogické veřejnosti mohou projevat reakce na úkol vytvořit školní vzdělávací program. Jedná se o zcela pochopitelnou a v odborné literatuře přesně popsanou reakci pracovníků na změnu. Po fázi odmítání a vzteku nastane samozřejmě dříve či později období akceptování. K němu chceme přispět i tímto naším shrnutím zkušeností a poznatků z prvních dvou let naší účasti v projektu PILOT S, v němž je náš školní vzdělávací program vytvořen a ověřován.

Pojďme si prosím otevřeně říci, že tvorba vlastního školního vzdělávacího programu nemůže znamenat popření veškeré naší dosavadní práce. Každá moderní škola a každý normální učitel inovují a vždy inovovali svoji vlastní práci jaksi průběžně, často nenápadně a drobnými kroky přizpůsobovali vlastní metody, formy a nežádka i obsahy, jak jen to bylo možné, různě se vyvíjejícím potřebám žáků, měnícím se trendům ve vyučovaných oborech i v pedagogických koncepcích. Proto jsme se v našem školním vzdělávacím programu především snažili popsat svoji dosavadní práci. Utváření ŠVP lze takto vnímat jako příležitost k úžasné sebereflexi. Popíšeme to, co děláme skvěle, o čem si myslíme, že je důležité nebo dokonce nezbytné pro profil našeho absolventa.

Zase jednou se pořádně ponoříme do dosavadních učebních osnov a svých vlastních tematických plánů, porovnáme je s požadavky nově vytvořeného rámcového vzdělávacího programu pro náš obor. Ujasníme si svoje představy, přání a možnosti v rámci předmětových komisí a dokonce zintenzívníme i mezipředmětové vazby a vztahy.

Práce na školním vzdělávacím programu by se dala přirovnat k jakémusi velkému gruntování v té velké skříni s oblečením, co máme doma: rozhodně si při uklízení nemůžeme dovolit všechno bezhlavě vyhodit. Při přerovnávání si často ujasníme, co všechno vlastně v té naší skříni vůbec máme a také co by bylo potřeba přeskládat do jiné poličky. Občas narazíme na něco, co jsme už dávno zapomněli, že skříň ukrývá, a co se nám může dost hodit. Něco tedy skutečně už definitivně vyřadíme a nad některými kousky si uvědomíme, že nám sice moc nevyhovují, ale z nejrůznějších důvodů v té skříni musí zůstat. Jenom snad by se daly posunout na jiné místo, všelijak přeskládat a přeskupit...

Daleko podstatnější než vlastní vzdělávací obsahy, postaru tematické celky učiva, ukáží se při práci na školním vzdělávacím programu vzdělávací výsledky a spolu s nimi principy a zásady práce v naší škole, metody a formy, které jsme až dosud používali a které se nabízejí k používání v naší nové koncepci. A tak se seznamujeme

s možnostmi formování žákovských osobností a jejich všestranného profesního i osobnostního rozvoje. Zamýšlíme se nad tím, že již nemá být naším cílem jakési omezené a jednostranné předávání pouhých poznatkových souborů, ale rovnou že se máme pustit do předávání programů a do komplexního rozvíjení žákovských kompetencí.

A tak při našem přemýšlení záhy objevíme, že nejzásadnější změnou, kterou úspěšná implementace školního vzdělávacího programu vyžaduje v první řadě, je změna PŘÍSTUPŮ. A to prosím u všech účastníků vzdělávacího procesu, rodiče nevyjímaje. A dostáváme se k mnohovrstevnatému a nadmíru složitému procesu, v němž si paní učitelka začne představovat žáka maximálně usilujícího o vlastní rozvoj. A tato paní učitelka přistihne sama sebe, jak na žáky v závěru svých hodin často důrazně křičí: „a přistě po vás BUDU CHTÍT...“ Je to takový v české škole nadmíru důležitý a často komunikovaný fenomén. „A co budete chtít tady k tomu tématu?“, ptávají se žáci. A učitelé často sdělují některé záležitosti jaksí „navíc“ nebo „pro zpestření hodiny“, ale vzápětí žákům ujasní, že „...to nebudu chtít“. Dokáží samotní naši kolegové učitelé pracovat s jiným přístupem a ponechat volbu rozsahu a míry zpracování vlastní prezentace tématu na samotných žácích? A dokáží se naši žáci spolu se svými rodiči orientovat v takto pojetém způsobu práce, kdy učitel-konzultant nabídne nejrůznější možná pojetí a uchopení právě probíraného tématu, aniž by určil (=nadiktoval do sešitu), jakou jedinečnou správnou prezentaci „bude chtít“? Bude takto pracujícím žákům potom ležet na srdci i na mysli co nejkvalitnější a nejzajímavější zvládnutí tématu, které bude zároveň nejadekvátnější vzhledem k žakovým možnostem?

Po čem dychtí žáci

Ve všech těch nadmíru zajímavých koncepcích, v nichž se má školní vzdělávací program odehrávat, uvažujeme stále o žákovi akceptujícím naše nové metody a způsoby práce, prakticky přímo dychtícím po vlastním maximálním rozvoji... Podívejme se však, dříve než s veškerou inovací začneme, nejprve do našich dnešních lavic a upřímně si analyzujeme současného žáka – po čem on to vlastně dychtí či k jakému dychtění jsme schopni jej vůbec přimět? V jakém stavu se nachází jeho osobnostní portfolio a jak moc se dá počítat s úsilím je rozvíjet a zdokonalovat? (Jak moc se dá vůbec počítat s úsilím...) Co si v naší škole počneme s požadavkem na aktivní žákův přístup ke vzdělávání nebo na jeho spoluzodpovědnost za vlastní vzdělávací výsledky, když rodičovská veřejnost nám na posledních schůzkách vystoupila s požadavkem na zavedení ať už elektronických či jiných variant žákovských knížek na střední škole, tj. pravidelného a úplného sdělování všech průběžných vzdělávacích výsledků?

Neznamená náhodou právě tento rodičovský požadavek spíše popření onoho trendu výchovy k zodpovědnému přístupu a k samostatnosti? Rodičovská veřejnost se zdá pohnout po zkvalitnění komunikace se školou o vzdělávacích výsledcích, ovšem do jaké míry probíhá kvalitní (či vůbec nějaká?) komunikace v rodinách samotných?

Jaké metody budou nejvhodnější a nejefektivnější pro naši populaci těch spíše méně aktivních a jaké máme zvolit pro ten věčně negativistický přístup ke škole jako faktorů z principu ubližujícímu a škodícímu? Jak udržíme naši spravedlivě rovnou partnerskou komunikaci učitele se žákem, jestliže porušování jakýchkoliv nastavených pravidel se stává u mnohých žáků takřka normou?

Pojďme si připomenout letošní Výzvu pedagogů a vědců týkající se úrovně vzdělání v České republice. I tato výzva by se mohla stát pro nás podstatným východiskem při formulování našich školních vzdělávacích programů. Abychom se po prostudování všech těch moderních vzdělávacích metod a prostředků neobávali pracovat například s úlohou paměti ve vzdělávání. Jakékoliv moderní projektové, týmové, problémové a bůhvíjaké autodidaktické a kreativní vyučování se přece na samém začátku nemůže obejít bez zvládnutí poznatků založených na dlouhodobém, cílevědomém a systematickém paměťovém osvojování. U těch úžasně progresivních metod aplikace teoretických poznatků do praktických úloh přece jenom v první řadě potřebujeme, aby bylo jaksi vůbec CO aplikovat...

Výzva vysokoškolských pedagogů a vědců hovoří rovněž varovně o zpochybňování smyslu výchovy ke kázní a společenskému chování v celé současné společnosti. Rovněž toto konstatování budiž nám při utváření vlastního školního programu východiskem! Co nám budou platné projektové aplikace v maximální možné kvalitě, jestliže jejich žakovší realizátoři jaksí nebudou již ani ovládat, ani rozpoznávat situace vyžadující zdvořilost či dokonce úctu, ba ani mít o nich vůbec povědomí...

Jestliže má škola konečně svůj autonomní školní vzdělávací program sepsán a vytvořen, všechno se, vážení kolegové, teprve začíná. Trvalá a nekončící, pro všechny účastníky nesmírně náročná fáze utváření nových PŘÍSTUPŮ. Přístupů učitele jako poradce formujícího a respektujícího osobnosti. Přístupů žáka aktivně se podílejícího na vlastních vzdělávacích výsledcích, se zájmem, se zodpovědností, s osobním úsilím, s chutí vnímat a s ochotou pochopit...
Přejeme všem kolegům hodně sil v jejich motivačním úsilí!

PhDr. Jana Podoláková
ředitelka

Vzdělávání a zaměstnavatelé

Národní ústav odborného vzdělávání

Ráda bych se zmínila nejen o reformě ve vzdělávání, ale i o tom, co se děje na druhé straně, za hranicí závěrečných a maturitních zkoušek, tedy poté co školy své absolventy vypustí do světa. Chtěla bych se zamyslet nad současným stavem na trhu práce i nad tím, co odborníci nazývají projekce stavu zaměstnanosti a projekce struktury zaměstnanosti do budoucnosti.

Celá druhá polovina 20. a počátek 21. století představují pro Evropu a vyspělou část světa vůbec období velkých změn na trhu práce, ve strukturách zaměstnanosti a v růstu požadavků na dobře připravené lidské zdroje. Působí na to proměny, které přináší nové technologie a s nimi spojený růst produktivity, nové trendy v organizaci a dělbě práce. Během druhé poloviny 20. století pomalu končila průmyslová éra a lidé se přesunuli spíše do obchodu, dopravy a obdobných činností náročných na lidskou práci. Největší podíl zaměstnanosti se proto přelévá z průmyslu do tradičních služeb - terciéru. Začátek nového století je však svědkem další proměny, kdy se ve společnostech vědění hlavním výrobním faktorem stávají znalosti, informace, učení a schopnost lidí je získávat a využívat.

Požadavky samotných zaměstnavatelů a jejich organizací poměrně přesně vyjadřují potřeby trhu práce. Za nedostatkové označují firmy a organizace zejména ty profese, s jejichž obsazováním mají problémy. Nemusí to ovšem nutně znamenat, že by školy připravovaly málo absolventů s odpovídajícím oborovým zaměřením; je nutné zohlednit i další faktory, jako je například nezájem absolventů hledat uplatnění v těchto profesích, málo lákavé podmínky práce v podnicích atd. Identifikace nedostatkových profesí tak může naznačovat i existenci jiných, skrytějších problémů. Jako příklad bych uvedla strojařinu, kde se nedá říci, že by byl oproti minulým letům výrazný pokles počtu absolventů, ale poptávka po těchto profesích vzrostla natolik, že podniky pociťují největší nedostatek právě v této oblasti.

Zaměstnavatelé poměrně často požadují, aby bylo učňovské školství více podporováno, a to zejména u oborů, kterých je na trhu práce nedostatek. Zdůvodňují to i tvrzením, že ne všichni žáci mají dostatečné předpoklady pro studium oboru ukončeného maturitní zkouškou. Právě ti, kteří mají nižší studijní ambice, mohou mít dispozice pro manuální činnosti a měli by mít možnost připravovat se pro uplatnění v odpovídajících profesích. Zaměstnavatelé také upozorňují na skutečnost, že nedostatek dělnických profesí zejména ve strojírenství a stavebnictví v následujících letech ještě vzroste, protože řada stávajících dělníků odejde do důchodu. Navrhují proto větší propagaci řemeslných profesí a učebních oborů a zvýšení jejich prestiže; zároveň je však nutné vytvořit podnikatelům podmínky pro práci s absolventy.

Možnosti spolupráce mezi zaměstnavateli a školami

Již během připomínkového řízení k rámcových vzdělávacích programům předkládaným v rámci 1. vlny byl patrný vzrůstající zájem zaměstnavatelů o výsledky vzdělávání, zejména v oborech poskytujících střední vzdělání s výučním listem (kategorie H). Pokud jde o spolupráci zaměstnavatelů se školami, ráda bych zmínila studii, která vznikla v roce 2005 pro potřeby Rady vlády pro rozvoj lidských zdrojů (která tehdy ještě existovala). Šlo o dotazníkové šetření, v němž měli zaměstnavatelé napsat svůj názor na to, jak by se mohli podílet na spolupráci se školami, respektive jaké bariéry jim v tom brání a jaká opatření jsou potřebná, aby se tyto bariéry odstranily. Zjišťování se týkalo spolupráce na odborném výcviku, při realizaci odborné praxe i při přípravě vzdělávacích programů. Byla tam také otázka, jak by se mohli odborníci z praxe podílet na vyučování nebo alespoň sdělovat své zkušenosti žákům ve školách, aniž by měli potřebné pedagogické vzdělání.

Ve všech bodech byla jako největší překážka identifikována otázka finanční a zazněly návrhy na vytvoření systému daňových úlev pro zaměstnavatele podílejících se na vzdělávání. V některých případech se objevila i obava o know-how firmy a zaznívaly připomínky, že žáky na praxi není možné dostatečně zapracovat, takže se v podnicích bojí pustit je ke kvalifikovanější práci. Studie identifikovala i pracovněprávní opatření potřebná k tomu, aby se situace zlepšila, hlavně pokud jde o status žáka nebo studenta během praktického vyučování. Od té doby se v podstatě nic nezměnilo a mám pocit, že se jedná hlavně o daňové zvýhodnění zaměstnavatelů. To by se mohlo stát silnou motivací ke spolupráci se školami.

Přesto se v rámci projektu Pilot S většině škol podařilo nalézt vhodného partnera z oblasti světa práce, který se začal podílet na vzniku školního vzdělávacího programu a hlavně na formulování profilu absolventa. Zaměstnavatele se podařilo zapojit i do dalších významných projektů. Například jde o systémový projekt MŠMT Národní soustava kvalifikací (NSK), kde spolupracují na tvorbě standardů pro úplné i dílčí kvalifikace (prozatím na úrovni ISCED 3C - střední vzdělání s výučním listem). Podílejí se také na vytváření standardů povolání, které současně vznikají v rámci projektu MPSV Národní soustava povolání. Tyto standardy jsou potřebné k tomu, aby byl do života uveden nový způsob uznávání neformálního vzdělávání, který umožňuje zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání.

Významné je také to, že vznikají tzv. sektorové rady složené z reprezentativních zástupců zaměstnavatelů daného odvětví. Tyto rady se vyjadřují ke všem vznikajícím standardům, ovlivňují tedy obsah jednotlivých kvalifikací. Lze předpokládat, že správně nastavená spolupráce sektorových rad (zaměstnavatelů) a vzdělavatelů na všech úrovních by mohla výrazně přispět ke zvýšení úrovně i prestiže učebních oborů.

Současná legislativa podporuje zapojení sociálních partnerů do stanovování cílů a obsahu počátečního i dalšího odborného vzdělávání. Stávající mechanismy umožňují účinné ovlivňování ve všech článcích řetězce: povolání – kvalifikace – vzdělávací programy – zkoušky a certifikace. Dalším krokem by tedy mohlo být navržení a přijetí takových legislativních opatření, která by zaměstnavatele motivovala také finančně a materiálně, aby podporovali odborné vzdělávání.

*Ing. Jitka Pohanková
náměstkyně ředitele NÚOV*

Ověřování pilotních ŠVP

Národní ústav odborného vzdělávání

Ověřování vytvořených školních vzdělávacích programů při výuce na školách bylo jednou z důležitých aktivit projektu Pilot S. Potřebovali jsme zjistit, jak se v pilotních školách daří podle vytvořených ŠVP učit, zda tato výuka přináší očekávané výsledky a také, jaké mají školy s výukou podle vlastních programů problémy. Abychom tyto informace získali, použili jsme několik nástrojů šetření. Šlo zejména o vyhodnocení výsledků SWOT analýz, rozborů vyučovacích hodin, rozhovory s koordinátory a dotazník pro vyučující.

Zpětné vazby byly provedeny na školách dvakrát - k 30. 11. 2006 a k 30. 6. 2007, a to formou písemného zadání, na které nám školy také písemně odpovídaly. První zpětná vazba byla zaměřena především na výsledky vzdělávání – zda jsou žáci seznamováni s výsledky vzdělávání, zda učitelé provádějí hodnocení žáků s ohledem na výsledky vzdělávání a zda výchovně – vzdělávací strategie (metody a postupy výuky) vycházejí z vytyčených cílů. I když se některé školy v počátcích projektu ještě potýkaly s terminologií kurikulární reformy, lze říci, že si většinou s tématem věděly rady a začaly ověřovat, zda výsledky vzdělávání a kompetence stanovené ve školním vzdělávacím programu jsou z různých hledisek reálně dosažitelné v rámci výuky. Některé školy si k tomuto účelu vytvořily i dotazníky pro vyučující. Kromě toho z této první vazby vyplynuly i další zkušenosti, např. nutnost týmové práce pedagogického sboru. Řada škol konstatovala, že vyučující, kteří se bezprostředně nepodíleli na tvorbě ŠVP, mají s jeho realizací potíže a že je tedy třeba týmovou práci sboru zlepšit. To potvrzuje názory, že v oblasti kurikulární reformy by měla ve větší míře probíhat osvěta přímo v jednotlivých pedagogických sborech. Řada škol si stěžovala na velmi nízkou úroveň žáků přicházejících ze základních škol. Toto konstatování prolíná všemi nástroji šetření jako červená nit. Na dvou pilotních školách došlo v nematuritních oborech již v prvním pololetí ověřování k předčasným odchodům žáků ze školy.

Druhá zpětná vazba byla především zaměřena na to, jak se na školách osvědčuje výuka podle učebních osnov školních vzdělávacích programů a jaké z ní vyplynuly návrhy na eventuální úpravy. Můžeme konstatovat, že některé školy již koncem prvního roku ověřování pomýšlely na změny ve svých programech. Dále jsme školy vyzvali, aby se podělily o zkušenosti se zpracováním průřezových témat a s jejich realizací. V této oblasti jsme získali řadu zajímavých námětů.

Při kontrole SWOT analýz se školy měly zaměřit na zjišťování slabých stránek. Zajímavé je, že školy nejčastěji vidí své příležitosti v dobré prezentaci školy, ve spolupráci se sociálními partnery a v dalším vzdělávání pedagogických pracovníků.

Analýzu vyučovacích hodin v pilotních školách prováděli odborní pracovníci NÚOV a v této činnosti budou i nadále pokračovat. Analýza je především zaměřena na formulaci cílů hodin. Lze konstatovat, že část učitelů formuluje cíle vyučovacích hodin správně, velká část však formuluje cíl pouze jako učivo, tedy ne jako výsledek vzdělávací činnosti. To ukazuje, že i v této oblasti by bylo třeba učitele dále vzdělávat.

Rozhovory s koordinátory rovněž prováděli odborní pracovníci NÚOV. Byly cílené a zkoumaly edukační klima škol – zda se mění vztahy v pedagogickém sboru, vztahy mezi učiteli a žáky, vztahy mezi školou, resp. jejími pedagogy a rodiči žáků, vztahy mezi školou a jejím okolím apod. Většina koordinátorů hodnotí edukační klima školy kladně. Některé školy poukazují na okolnosti, které ohrožují dobré klima školy - nízká úroveň žáků ze ZŠ, dopad optimalizace a dále některé neblahé celospolečenské vlivy. Mění se i vztahy v pedagogických sborech – zvýšila se nutnost spolupráce, časová náročnost na přípravu (obsahová, metodická), potřeba dalšího vzdělávání (chybí oborové didaktiky). K dobrým vztahům učitel – žák značně přispívají soustředění na počátku 1. ročníku.

Elektronický dotazník pro vyučující byl určen ke zjištění názorů učitelů na to, jak koncem prvního roku ověřování výuky podle ŠVP hodnotí z různých hledisek realizované vzdělávání. Přestože v ostatních nástrojích šetření zaznívala často skepse spojená v úrovni žáků ze základní školy, výpovědi z tohoto dotazníku ji nepotvrzují. Např. na otázky, zda obsah ŠVP a stanovené výsledky vzdělávání odpovídají reálným učebním předpokladům žáků, odpovídá většina učitelů, že ano či spíše ano. Shodují se také na tom, že realizace výuky podle ŠVP celkově přispívá ke zkvalitnění výuky jejich předmětu.

*Mgr. Gabriela Šumavská
odborná pracovnice*

Vzdělávací moduly a odborné kompetence absolventa

VOŠ, Střední škola a centrum odborné přípravy, Sezimovo Ústí

Účelem mého vystoupení není didakticky rozebírat strukturu a poslání vzdělávacího modulu. Ale fakt, že jsme jedinou ze dvou pilotních škol, které své ŠVP vytvářely v rámci projektu PILOT S modulově, mě vede k tomu, že jen krátce připomenu základní princip modulového strukturování výuky.

V poslední době sílí spolupráce mezi zaměstnavateli a školami, zvláště odbornými. Je to jistě potěšující jev, který se prezentuje především v rovině státní správy – tedy na úrovni MŠMT a nově vznikajících sektorových rad, odborných komisí, zaměstnavatelských svazů i oborových seskupení. Ale efektivita všeho tohoto snažení se nakonec bude „lámat“ přes spolupráci školy s konkrétním sociálním partnerem jako potenciálním zaměstnavatelem absolventů školy. Tak se do popředí zájmu učitelů a zaměstnavatelů dostávají ve světle kurikulární reformy otázky uplatnění žáků na trhu práce. Ty lze při tvorbě školních vzdělávacích programů uchopit jako společný projekt školy a zaměstnavatelů, a to především v rovině společného definování kompetencí jako cílů vzdělávání a stanovení užitečného učiva jako obsahu vzdělávání – v našem případě vzdělávacích modulů.

Modul je prvek zaměřený na požadované výstupy

Otázka modulového členění výuky v sobě nese několikahodinové diskuse o výhodách a nevýhodách tohoto pojetí, o tom, zda modul není jen přepsaný tematický celek učebních osnov, o náročnosti na tvorbu i realizaci modulové výuky a další problémy. Není zde prostor tyto náměty rozebírat, ale jako zástupce školy, která má s modularizací výuky bohaté zkušenosti, můžu potvrdit, že přes všechna úskalí je modul prvkem, který vyžadují zaměstnavatelé nejen z pohledu snadné inovace (např. kvůli rozvoji nových technologií), nebo možnosti snadné kontroly dosažených výsledků, ale i z pohledu jasného vymezení předpokládaných výsledků studia, které zaměstnavatel vidí především ve formě cílových odborných kompetencí absolventa.

Jako odborná škola jsme již dávno poznali, jak důležitá je dobrá spolupráce se sociálními partnery, především zaměstnavateli širšího regionu. Škola dovede s týmem nadšených a erudovaných pedagogů mnoho, ale věřte mi, nedokáže jasně, s vysokou odborností a znalostí nastupující techniky a především ve vzdálenější časové ose sama definovat, jaké odborné kompetence budou pro absolventa daného oboru zásadní pro dobré uplatnění na dynamickém a měnícím se trhu práce. Jestli někdo dovede říci, jaké dovednosti má mít absolvent, aby byl uplatnitelný na trhu práce, tak jsou to právě zaměstnavatelé.

Nejde tedy o ono na školách tradiční – žák musí umět! Zdůrazňuji slovo „dovednosti“, kterým právě odpovídají při tvorbě ŠVP „kompetence“ jako způsobilost absolventa něco dělat.

Pokusím se vám ve zkratce představit část našeho projektu, kdy jsme společně se sociálními partnery vytvořili několik školních vzdělávacích programů, ve kterých je zapracováno především to, co oni žádají – tedy cílové odborné kompetence absolventa daného oboru.

Stanovit cílové kompetence není jednoduché

Nevěřili byste, jak těžké je v jednom oboru vzdělání společně stanovit čtyři nebo pět cílových odborných kompetencí, které jsou pak určující nejen pro profil absolventa, ale i pro obsah výuky – tedy strukturu použitých modulů.

Jste omezeni několika základními parametry relevantnosti:

- 1) nemůžete hledat odborné kompetence pouze s jedním zaměstnavatelem;
- 2) když máte reprezentativní zastoupení zaměstnavatelů regionu, tak se těžce hledá společný čas na jednání;
- 3) nemůžete připustit definice odborných kompetencí tak obecné, aby se v nich zaměstnavatelé „nenašli“;
- 4) nemůžete konkretizovat odborné kompetence absolventa na mnoho dílčích, od každého zaměstnavatele jiných požadovaných dovedností;
- 5) musíte výsledky přepsat do jednotné formy definování činností v dikci aktivních sloves a nejlépe s využitím Bloomovy či jiné taxonomie úrovně.

Náš výsledek? Čtyři pracovní týmy se scházely 4 měsíce, než každý vytvořil smysluplné definice cílových odborných kompetencí, použitelných pro všechny sociální partnery a pochopitelně i pro náš školní vzdělávací program.

Nyní probíhá pokusné ověřování pilotních programů a my zjišťujeme, že musíme při příští tvorbě ŠVP odstranit spoustu drobných chyb. Ale zároveň se ukazuje, že čas věnovaný společné práci se zaměstnavateli byl velmi důležitý. Můžeme nyní proces otočit do přirozenější a častěji frekventované polohy.

Tou je, že zaměstnavatel obvykle přijde na střední odbornou školu s jasnou představou, jakého zaměstnance potřebuje. Škola jako naše, která má již zpracovány cílové odborné kompetence do školního kurikula, porovná svoji databázi kompetencí s požadavky trhu práce. Pokud se jedná o novou kompetenci, která se objevila s technickým rozvojem oboru, tak je schopna ji zapracovat do nového vzdělávacího modulu a zařadit ho v rámci drobných úprav rychle do výuky. Dokonce může jít o výuku „na zakázku“.

Také není problém nově definovanou kompetenci zařadit do profilu absolventa. Tak je naplněna funkce uzavřeného subsystému odborných kompetencí i požadavek trhu práce na dobře odborně připravené absolventy.

Mění se pohled na výuku i hodnocení žáků

Jako pedagogové se potýkáme s problémy dvoustupňové tvorby školního kurikula a učíme se chápat probíhající změny. Stejně jako my budou muset i ostatní střední školy přijmout v rámci nového reformního pojetí změnu v hierarchii cílů vzdělávání, kdy se na první místo dostávají především postoje a hodnoty, budou muset měnit i své pohledy na hodnocení žáků.

Je zajímavé, že i v této oblasti nám diskuse se sociálními partnery otevřela jiný pohled na práci s chybou. Zatímco ve firmě je chyba chápána jako přirozený průvodní jev procesů, je předmětem zkoumání pro dosažení certifikátů kvality a náprava chyby je systematizována, tak ve škole stále učitelé pokládají chybu za velký problém žáka a nedovedou ji didakticky využít k postupu vpřed.

Když se jako učitel podívám retrospektivně na možnosti naplnění základních podmínek učení v modulové výuce, tak musím konstatovat, že otázky „Jak budeme učit“ a „S jakými výsledky budeme učit“ jsou téměř výhradně v rukou školy samotné. Ale k naplnění základních podmínek obsažených v otázkách „Proč budeme učit“, „Co budeme učit“ potřebuje moderní odborná škola vždy sociální partnery. A právě míra spolupráce školy se sociálními partnery, především zaměstnavateli, bude zřejmě do budoucna rozhodujícím ukazatelem úspěšnosti každé školy.

*Mgr. Miloš Blecha
zástupce ředitele školy*

Spolupráce učitelů při zpracování školního vzdělávacího programu

Integrovaná střední škola technická a ekonomická (ISŠTE), Sokolov

Integrovaná střední škola technická a ekonomická Sokolov (ISŠTE) je druhou největší školou Karlovarského kraje. Škola má ve své nabídce dvacet oborů vzdělání, ukončených jak maturitní zkouškou, tak i ukončené výučním listem. Právě tato skutečnost hrála roli při zapojení do pilotní tvorby školních vzdělávacích programů v rámci projektu Pilot S. Neméně podstatným důvodem tohoto rozhodnutí byla pravidelná příprava a tvorba projektů rozvíjejících infrastrukturu školy i její vzdělávací klima.

Prvním krokem bylo vybrat obory vzdělání vhodné pro první tvorbu i ověření vzdělávacích programů. Volba padla na studijní obor elektrotechnika, který má na škole dlouholetou tradici a kvalitní materiální i personální zázemí, a na učební obor zámečnický, jenž se na škole vyučuje více než 50 let a má moderní podmínky teoretické i praktické výuky. Volba oborů byla zřejmá i ze zájmu veřejnosti o tyto obory a podporu sociálních partnerů při přípravě žáků na výkon povolání.

Následným a klíčovým krokem byl výběr řídicího a realizačního týmu projektu, kdy rozhodujícím kritériem byla chuť podílet se na novém, inovativním programu vzdělávání a také kreativita a schopnost týmové práce. Řídící tým byl sestaven jak ze členů vedení školy, tak i ze zkušených projektových pracovníků a sociálních partnerů školy. Členové realizačních týmů sestavili dílčí tvůrčí skupiny, řešící konkrétní části ŠVP. Vzájemná koordinace práce a společných činností byla řízena koordinátorem projektu. Ten připravil ideový i materiální základ pro skutečnou tvůrčí činnost (vysvětlení pojmů, konzultace cílů a metod, tvorba společného textového formátu, konzultace dílčího postupu prací se zpracovateli, textové i obsahové korektury). Výběr členů týmů se osvědčil. Skupiny pracovaly zodpovědně a v termínech daných harmonogramem prací. V rámci přípravy na tvorbu ŠVP probíhaly kurzy a aktivity monitorující pochopení záměru tvorby ŠVP.

Klíčovým prvkem se stal učební plán

Koordinátor tvorby obsahu se soustředil na úvodní a závěrečné obecné části, které zahrnovaly úvod, charakteristiku, profil absolventa, didakticko-metodickou část a text o uplatnění absolventa včetně podílu sociálních partnerů na tvorbě obsahu.

Jednou z úvodních aktivit bylo vytvoření jednotného formátu textu, což značně zjednodušovalo práci tvůrců částí odborných i všeobecně vzdělávacích a pomáhalo i koordinátorovi při sestavování částí v celek. Tato technická standardizace zásadně vedla zpracovatele a vymezovala rozsah pro zpracování vyučujícími, kteří mají potíže s výpočetní technikou.

Myšlenka společné diskuse a tvorby učebního plánu se ukázala jako nevhodnější a také objektivní. V jedné místnosti, s nasvícením dat na plátno, se řešily varianty přesunů hodin v jednotlivých předmětech i ročních studia, dokud se nedošlo ke shodě. Několik hodin trvající diskuse byla nejpřínosnější aktivitou tvorby, kdy každý ze zúčastněných tvůrců ŠVP si byl vědom, že jeho požadavky jsou plně obsaženy ve výsledném učebním plánu a může teď zodpovědně převést hodinové dotace ve vzdělávací obsah.

Tento zásadní zlom v postoji zpracovatelů se zhodnotil i v etapě ověřování, kdy některé kritické body dotací hodin a jejich umístění do jednotlivých ročníků studia nemohly být napadeny a ostře kritizovány, ale pouze připomínkovány a navrhovány k optimalizaci ŠVP.

Jak postupovala práce na školním vzdělávacím programu

Na pravidelných (nejlépe měsíčních) schůzkách odstraňovali jednotliví zpracovatelé případné nedostatky, a to jak v terminologii, tak i v rozsahu a pojetí předmětu. Jednotlivé zpracovatelské skupiny společně nastavovaly míru i obsah zpracování, ne však v menším rozsahu, než bylo stanoveno rámcovým vzdělávacím programem.

Společný obsah předmětu byl projednáván na schůzkách předmětových komisí (každá komise na škole má minimálně 8 členů) a dá se proto nazvat kolektivním produktem. Předmětové formace pracovaly samostatně, v termínovém kalendáři a byly harmonogramem pouze rámcově směřovány jak k první, tak případné opravné verzi. Jednotliví zpracovatelé konzultovali výsledky práce s koordinátorem, popř. se zpracovateli příbuzného oborového obsahu.

Důležité zejména bylo rozdělit látku v rozpisu tak, aby žádná nebyla shodná ve více předmětech. Naopak předměty se musejí vzájemně doplňovat a časově navazovat (např. občanská nauka a ekonomika by neměly vyučovat shodný obsah, ale vzájemně se doplňovat). Takovýchto třecích ploch a styčných prostor bylo dost na to, aby práce skupin musela být provázána a koordinována.

Když se vyladilo rozdělení vzdělávacích obsahů natolik, že bylo možné samostatně zpracovat představy učitelů, práce se zásadně zjednodušila. Následovalo období individuálních konzultací jednotlivých segmentů s koordinátorem a sestavování celého ŠVP.

Současně probíhaly konzultace se sociálními partnery. Škola tady využila fakt, že má již několik let zavedený institut konzultací se zaměstnavateli, sociální partneři jsou zapojováni do života školy i do náborových a vzdělávacích aktivit. Společná práce na školním vzdělávacím programu tak byla vcelku logickým vyústěním dlouhodobé spolupráce.

Co přinesly školní vzdělávací programy nového

Zejména obor elektrotechnika doznal značných změn pro příští období. Týkájí se rozsahu ŠVP, kdy škola koncepčně přepracovala dílčí nabízená zaměření a zúžila je na tři směry sledující slaboproudou elektrotechniku, automatizaci a počítačové systémy. Zejména v části elektrotechnického základu došlo k přesunu látky, jež nese všeobecný základ.

Samotná koncepční změna i změna metod výuky byla odrazem trendů modernizace infrastruktury a výukových podmínek. Škola je velmi dobře technicky vybavena a tak přesouvá těžiště metod do oblasti informačních technologií. Přibližně 300 PC zajišťuje odpovídající podporu výuky, která má v odborných předmětech vysoké nároky na zobrazování a technické informace.

Změna koncepce výuky elektrotechnických a strojírenských oborů odpovídá společenské změně a podmínkám výroby a obsluhy náročných technologických celků. Právě při konzultaci se zaměstnavateli došly obě strany k nutnosti zapojení náročnějších učebních pomůcek do výuky a sepětí teorie s praxí.

Závěrečné práce při tvorbě ŠVP chápali vyučující jako soustavné koordinační činnosti s možností zasáhnout věcně do společného produktu. Předmětová komise humanitních věd provedla autorizaci textu a ověřila jeho jazykovou správnost. Následně byl text nejdříve poskytnut všem účastníkům projektu (tedy i sociálním partnerům zapojeným do tvorby ŠVP), k případným dílčím změnám a posléze i všem učitelům školy, kteří vytvořený dokument respektují a stává se prostředkem vzdělávání v horizontu několika let. Následně byly oba dokumenty schváleny pedagogickou radou.

V současné době probíhá již druhým rokem ověřování programu a diskutujeme o změnách, které vyplynou z našich zkušeností při výuce podle něj. Spolupráce učitelů a manažerů projektu se dá shrnout jako příkladná. Byl cítit zájem dojít ke společnému cíli, který je však v tuto chvíli pouze cílem dílčím. Učitele školy čeká ještě dalších osmnáct školních vzdělávacích programů, které mají vzniknout v příštích letech. Dnes však již vědí, do čeho se pouštít a že to rozhodně není cesta snadná, ale spíše trnitá.

Mgr. Pavel Janus

Nejhorší byl boj o hodinovou dotaci

Střední odborná škola, Stříbro

Na škole studuje v roce 2007/2008 celkem 263 žáků, přitom 108 žáků 1. a 2. ročníků je zapojených do projektu PILOT S. Učí se u nás dva obory: 41-41-M/01 Agropodnikání a 68-43-M/01 Veřejnosprávní činnost. Pro oba byl zpracován školní vzdělávací program a podíleli se na něm všichni učitelé.

Tvorba školního vzdělávacího programu

Vůbec nějak začít a udělat první kroky při tvorbě ŠVP nebylo ani trochu jednoduché. Postupovali jsme v následujících etapách:

- Dohoda o názvech předmětů a jejich přibližném obsahu

V této etapě panovala vcelku shoda, názvy některých předmětů jsme upřesnili, vrátili „do hry“ předmět historie české správy a vytvořili nový předmět cvičení k právu a veřejné správě, který má být především praktický.

- Rozdělení všech vzdělávacích oblastí RVP mezi jednotlivé předměty

Každý z učitelů si musel prostudovat celý RVP a promyslet si, která témata jednotlivých vzdělávacích oblastí by mohla patřit do jeho předmětu. Na společné schůzce jsme všechna témata přidělili jednotlivým předmětům tak, aby se neopakovala a neučila dvakrát.

- Vytvoření učebního plánu

V této etapě se rozpoutal nejurputnější boj, protože každý z učitelů chce mít pro svůj předmět co nejvíc hodin, takže učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů chtěli posílit dotaci svých hodin na úkor předmětů odborných, učitelé odborných předmětů si však své hodiny nechtěli nechat vzít a tvrdě je obhajovali. Výsledkem je kompromis, kdy byla posílena dotace hodin cizích jazyků a přeskupením některých vzdělávacích oblastí k různým předmětům byla zároveň zachována patřičná úroveň odbornosti oboru.

- Rozdělení zpracovávaných osnov předmětů mezi vyučující

Snažili jsme se, aby učební osnovy zpracovávali zkušenější učitelé, kteří už mají mnohá témata odučena a mají i časový odhad jejich rozsahu. Přesto např. u předmětu ruský jazyk byl hodinový rozsah témat stanoven odhadem na základě zkušenosti, protože jsme s jazykem začínali a celé čtyři roky výuky ještě neproběhly.

- Vlastní zpracování učební osnovy

Šlo o nejobtížnější a časově nejnáročnější část práce na ŠVP, protože nikdo z nás neměl s tímto typem textu žádnou zkušenost. Stanovili jsme si závaznou osnovu, kterou musel každý zpracovatel dodržet a v termínu odevzdat hotovou učební osnovu učitelů ICT, který zajišťoval jednotnou úpravu a formu textu. Naše učební osnovy předmětů má dvě části: V obecné části jsme formulovali obecné cíle vyučovacího předmětu, charakteristiku učiva a jeho rozvržení

do ročníků (zpočátku jsme si mysleli, že je jedno, ve kterém ročníku žák informaci dostane, ukázalo se ale, že je to potřebné pro případ, že nastoupí nový učitel, aby se zorientoval). V této části osnovy jsme určili strategii výuky, způsob hodnocení žáků a přínos předmětu k rozvoji klíčových kompetencí a průřezových témat. Vlastní učební osnova obsahuje výsledky vzdělávání, učivo a počet hodin.

Na která úskalí jsme při zpracování ŠVP narazili

Prvním úskalím je neochota kolegů prostudovat obsáhlý RVP oboru. Nelze však rozpracovávat něco, co neznám. Problém představovala i terminologie, protože řada učitelů má k cizím slovům a některým termínům přímo averzi, kterou je nutné překonat. Je třeba vzít v úvahu, že ŠVP představuje učební dokument, který musí mít zároveň určitou odbornou úroveň. Pokud si učitelé neosvojí společnou terminologii, nemohou se domluvit ani mezi sebou, natož aby mohli něco smysluplného vytvořit. Učitelům působila problémy i přesná formulace výsledků vzdělávání a jazyková správnost, zvláště učitelé exaktních a odborných předmětů s tím velmi těžce zápolili. Jeden z učitelů českého jazyka měl proto na starosti jazykovou stránku ŠVP, všechny osnovy musel přečíst, zkontrolovat a po konzultaci s autorem opravit nedostatky. Pracné bylo také dosáhnout jednotné formy učebních osnov (tabulka). K tomu učitel ICT zpracoval šablonu, do které jednotliví vyučující učební osnovu zpracovávali. Nakonec osnovy upravil tak, aby měly jednotnou formu.

Co jsme zjistili při ověřování ŠVP

V současnosti již druhým rokem ověřujeme školní vzdělávací program zpracovaný v projektu PILOT S. Podle programu musíme doučit čtyřletý cyklus, ale už nyní se ukázalo, že některé změny bude třeba udělat. Uvádím proto příklady některých z nich:

■ Odborné předměty

Vzhledem k tomu, že učební osnovy odborných předmětů tvořili učitelé, kteří měli s jejich výukou zkušenosti, učí se podle nich dobře, rozvržení učiva odpovídá časovým i výukovým požadavkům. Obecnější forma učební osnovy umožňuje pružněji reagovat na aktuální změny v oboru a v případě potřeby přesunout pořadí probíraných témat v ročníku. Do učební osnovy praxe by bylo třeba podle možností zařadit více manuálních dovedností za účelem získávání zručnosti při různých činnostech. Celkově ale učební osnovy vyhovují, není třeba žádných velkých úprav.

■ Všeobecně vzdělávací předměty

Naše zkušenosti ukázaly, že v některých předmětech by byly potřebné určité změny. Například v ICT jsme zjistili, že počet hodin vyhovuje, bylo by však vhodné přesunout část hodin i do 3. a 4. ročníku, kde jsou znalosti z hodin využívány ve větší míře ke zpracování projektů a vlastních prací. Také v biologii je počet hodin vyhovující, ale

bylo by třeba rozšířit učivo celku Biologie člověka na úkor celků Obecná biologie a Základy biologie, kvůli logické návaznosti také zařadit jako poslední téma Člověk a životní prostředí.

Změna se týká také tělesné výchovy – vzhledem k tomu že ve Stříbře byla během tohoto roku vybudována ledová plocha s celoročním provozem, bude do učebních osnov i do učebního plánu zařazeno bruslení a základy ledního hokeje (ještě se rozhodne, do kterého ročníku). V českém jazyce a literatuře jsme původně chtěli zvýšit počet hodin literatury, ale od tohoto záměru jsme upustili a zredukujeme (s velkým sebezapřením) vlastní nároky v rámci tematických celků literatury. Děláme to také vzhledem k plánované podobě státních maturit, kde těžiště není v literatuře.

Školní vzdělávací program není dogma

Všichni se snažíme zařazovat do výuky nové metody a postupy. Učební osnovy jsou k tomu vhodně koncipovány a poskytují dostatečný prostor pro pružné a aktuální reagování na změny i na to, aby se výuka přizpůsobila konkrétní třídě, tempu žáků a jejich možnostem, případně změněným podmínkám.

Školní vzdělávací program není dogma ani mrtvý dokument, který platí jednou provždy. Je to program, jenž má vést učitele k výsledkům, jichž chce se svými žáky dosáhnout.

Mgr. Petra Vrtělková

Zakomponování ICT do školního vzdělávacího programu na víceoborové škole

Vyšší odborná škola a SPŠ Šumperk

Náš příspěvek se nezabývá širokým spektrem, jak se vytváří školní vzdělávací program, ale pouze tím, jak jsme výuku informačních a komunikačních technologií zakomponovali do našeho školního vzdělávacího programu. Doufám, že i takto úzce zaměřený příspěvek zaujme většinu z vás, protože výuka informačních a komunikačních technologií se objeví dneska v každém školním vzdělávacím programu. Sice ne každá škola je víceoborová, ale i tak určitě řešíte podobnou problematiku.

Na naší škole se vyučuje celkem šest vzdělávacích oborů, z toho pro tři obory jsme vytvářeli školní vzdělávací program. Hned na začátku jsme si stanovili hlavní parametry toho, jak má zakomponování prostředků ICT do školního vzdělávacího programu vypadat. Za prvé pro nás bylo důležité, aby byla výuka informačních a komunikačních technologií provázaná ve všech oborech, čili abychom ji zvlášť nevytvářeli pro obor strojírenský, zvlášť pro elektrotechniku atd., i když každý z těch oborů má samozřejmě svá specifika.

Za druhé jsme chtěli, aby také výuka všeobecné problematiky informačních a komunikačních technologií byla ve všech technických oborech v souladu. Dále jsme chtěli, aby se daly jednotlivé prvky informačních a komunikačních technologií použít v různých oborech a tím pádem jsme posílili vazby mezi jednotlivými odbornostmi na škole.

Nechtěli jsme totiž, aby se zvlášť profilovala výpočetní technika pro strojírenský obor, elektrotechniku či technické lyceum. Kromě toho jsme také museli sladit tvorbu ICT i s obory, pro něž jsme v rámci Pilota S nepřipravovali školní vzdělávací program.

To jsou tedy základy, z nichž jsme vycházeli. Zvažovali jsme pak tři varianty řešení. Ta první spočívá v tom, že by se skoro všechno, co se týká informačních a komunikačních technologií, a to jak části všeobecné, tak odborné, začlenilo do jednoho předmětu, v němž by se učily nejenom základní softwary, ale také použití odborných softwarů. V této variantě by vlastně veškerý styk studenta s počítačem a jeho ovládání spadal do jednoho předmětu.

Ve druhé variantě dochází ke zrovnoprávnění obou složek – všeobecná část zůstává v předmětu informačních technologií a kromě toho je tu také část odborných softwarů, ta ale probíhá za účasti odborníků z dané odbornosti. Jde tedy o takovou střední variantu. Třetí varianta je taková, že v rámci předmětů ICT se učí skutečně jenom všeobecný základ, který lze využít ve všech odbornostech. Celá tíha výuky odborných softwarů potřebných k odbornosti by ležela na bedrech odborných předmětů – např. strojírenských či elektrotechnických. V tomto pojetí se z výuky ICT stává skutečně čistě všeobecně vzdělávací předmět.

U nás zvítězila varianta číslo tři a důvody, které nás k tomu vedly, jsou především ty, že učitel výpočetní techniky sice může odborné softwary ovládat, ale nikdy je v praxi nevyužívá. Čili si myslíme, že tyto prostředky lépe naučí člověk, který je úzce spojen s praxí v určité odbornosti. Přitom jsou ale vytvořeny i dobré mezipředmětové vztahy, protože žáci v rámci odborných předmětů dostanou specializované znalosti a ověří si je v dovednostech při použití informačních a komunikačních technologií.

Mgr. Petr Šima
člen komise informačních technologií

Žáci mohou vyrušovat zvidavými otázkami

Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola, Turnov

Škola se řadí k nejstarším uměleckým školám v Čechách (byla založena v r. 1884). Pod metodickým vedením Národního ústavu odborného vzdělávání v Praze vytvořila podle rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělávání 82-41-M/06 Výtvarné zpracování kovů a drahých kamenů vlastní ŠVP, který druhým rokem ověřuje.

Koncem loňského školního roku jsme vypracovávali zpětnou vazbu, ve které jsme se zaměřili na dosavadní výsledky vzdělávání. Pro vypracování zpětné vazby jsem použila Dotazník učitelova pojetí výchovy a hodnocení od J. Mareše, LF UK v Hradci Králové 1987, který doplnila a ve své brožuře Evaluace ŠVP pro střední odborné školy uvedla PhDr. et PaedDr. V. Kosíková, Ph.D., PF ZČU Plzeň.

Dotazník považuji za velmi zdařilý a pro uvedený účel ideální. V naší škole ho vyplňovali pedagogové, kteří vyučovali 1. ročníky, v nichž se pilotní ŠVP ověřovaly a hodnotily. Uvedli v něm své názory podpořené zkušenostmi při práci s žáky ve svých předmětech. Učitelé se vesměs shodli na obecně platných zásadách ve všech předmětech i přes jejich specifika. Některé postřehy a názory považuji za přínosné a hodné následování.

Hodnocení cílů vzdělávání:

Učitelé považují za nejdůležitější hlavně to, aby žák:

- zvládl základní principy kresby a malby i písma a osvojit si výtvarné cítění, kreativitu,
- naučil se logicky uvažovat,
- porozuměl probíranému učivu, dokonale pochopil látku,
- osvojit si správné návyky a technologii i postupy výroby,
- pracoval v souladu s bezpečností práce,
- naučil se přesnosti a trpělivosti,
- dokázal se srozumitelně písemně i ústně vyjadřovat,
- získal zájem o literaturu,
- dostal „paletu možností“ a dokázal si z ní vybrat to, co je pro něj přínosné,
- pravidelně a soustavně se připravoval,
- dokázal si najít v daném předmětu smysl i cosi pozitivního pro sebe,
- nebál se konverzovat v cizím jazyce a dokázal se – byť i jednoduše – vyjádřit o všem,
- zvyšoval nebo alespoň udržoval si svoji fyzickou zdatnost.

Netrvají však na tom, aby žáci:

- uměli vše nazpaměť, memorovali něco, čemu nerozumí,
- dávali najevo, že je to ten nejdůležitější předmět na škole, který je baví,
- vykonávali všichni tutéž práci,
- byli bezpodmínečně potichu,
- všichni uměli všechno (každému dle jeho intelektu - individuální přístup),
- za každou cenu vynikali, ale aby se vždy snažili podat co nejlepší výkon (TV).

Shodují se na tom, že pro život je nejdůležitější:

- schopnost tvořivého přístupu a samostatné práce,
- mít správnou představu o reálném světě a jeho fungování,
- získání základních poznatků a dovedností, které mohou později rozvíjet,
- osvojení svědomitosti, píle, dochvilnosti,
- získání kladného vztahu k práci a zodpovědného přístupu k ní,
- aby alespoň občas sáhl po dobré knize,
- schopnost orientace v „informační společnosti“ 3. tisíciletí,
- aby si odnesli do života co nejvíce řemeslných dovedností a zkušeností,
- vědomí, že se vždy a všude dodržují nějaká pravidla,
- pozitivní vztah k cizímu jazyku a uvědomění si důležitosti jeho základního zvládnutí,
- získat celoživotní kladný vztah k pohybovým aktivitám,
- pochopit, že se učíme celý život.

Bylo by dobré ještě zařadit do osnov:

- více exkurzí, návštěv filmových a divadelních představení,
- více praktických ukázek a aplikací v praxi,
- dobré zvládnutí technologie práce,
- zkvalitnění mezipředmětových vztahů.

Mimo učebnic učitelé používají:

- vlastní knihy, videokazety atd.,
- sledují a dále předávají aktuální výtvarné dění,

- návštěvy výstav, seminářů a sympozií,
- odkazy na internet,
- uvádějí konkrétní příklady vztahující se k danému studijnímu oboru,
- vlastní zkušenosti a dovednosti (praktická cvičení),
- vysvětlují nutnost celoživotního vzdělávání a radí, kde informace hledat,
- autentické texty, časopisy, mapy, originální nahrávky v cizím jazyce, diskuse.

Hodnocení žáků s ohledem na výsledky vzdělávání:

Nejčastěji používaný způsob hodnocení je:

- známky za samostatnou práci,
- porovnávání výsledků prací společně se žáky,
- známky za písemné testy,
- slovní hodnocení,
- individuální hodnocení s přihlédnutím ke schopnostem žáka.

Je vždy kladen důraz na:

- samostatnou práci a žákův názor na její kvalitu,
- aktivní přístup k práci,
- schopnost o věci logicky uvažovat,
- správné řešení úlohy a přesné vyjádření svými vlastními slovy,
- interakci,
- kvalitu provedené práce,
- vyváženost kritiky a pochvaly,
- nejdřív myslet, pak jednat.

Učitelům se osvědčil způsob zkoušení:

- písemný test s ukázkami, konkrétními texty atd.,
- snaha o individuální a osobitý přístup, ústní projev,
- kombinace více způsobů podle situace,
- orientační zkoušení,
- samostatné práce pro zopakování probrané látky s daným termínem odevzdání,

- rozhovor,
- pravidelné testování výkonnosti (TV).

Na žáky, kteří mohou být lepší, ale nesnaží se, platí:

- pochvala a povzbuzení,
- přísnější klasifikace,
- zvýšený dohled,
- větší motivace,
- atraktivní výklad,
- důslednost ze strany vyučujícího,
- laskavá přísnost,
- individuální přístup, pokud je to kapacitně možné,
- soutěžení, srovnávání s ostatními.

Pedagogové netrvají na tom, aby žáci v jejich předmětu:

- měli za každou cenu nejlepší známku, nejlepší výkon, důležitá je snaha,
- vytvořili dokonalý výrobek,
- všichni realizovali výrobky ve stejném čase,
- byli všichni geniové,
- v cizím jazyce znali perfektně gramatiku,
- vše jen upjatě kopírovali.

Při hodnocení učitelům nevadí, když žáci:

- užívají k získání informací internet a použijí i části vyhledaného textu,
- jsou pomalejší a hůř zvládají látku,
- mají časté připomínky k probírané látce, dokazují tím zájem o výuku,
- neznají přesné definice, které umí najít v literatuře, ale rozumí podstatě a mají vlastní - správné - vysvětlení,
- vyvíjejí vlastní iniciativu v práci a snaží se použít vlastní pracovní postup,
- „vyrušují“ zvědavými otázkami,
- „těžkopádně“ se vyjadřují,
- dělají občas gramatické chyby (cizí jazyk).

Je-li ve třídě žák, který nestačí na požadavky osnov, vidí učitelé tyto hlavní důvody:

- nízká inteligence (žák nemá na studium na SŠ s maturitou),
- nezájem a lenost,
- špatné základy ze základní školy,
- nemá vypěstovaný návyk učit se,
- vlastní nedisciplinovanost,
- velká absence a malá motivace,
- nedostatečná manuální zručnost,
- nepozornost a nechůť se učit,
- tělesné disproporce, nedostatečná kondice (TV).

Pedagogové zapisují své poznatky a postřehy ohledně evaluace ŠVP do sešitů k tomuto účelu určených a na pravidelných schůzkách své poznatky konzultují se svými vedoucími sekací. Ti se pak setkávají s vedením školy a koordinátorem a průběžně hodnotí metody a postupy výuky.

*Ing. Pavla Pokorná
koordinátorka projektu PILOT S*

Spojení školy s praxí

Obchodní akademie, Vlašim

Projekt Spojení školy s praxí je ukázkou, jak žáci mohou využít svých teoretických znalostí z oblasti ekonomiky k praktickému zjištění požadavků firem na absolventa obchodní akademie nebo ekonomického lycea. Cílem projektu je rozvíjet u žáků klíčové kompetence při řešení konkrétního úkolu a rozvoj kompetencí sociálních. Důraz je kladen na kompetence komunikativní. Projekt nám nejenom ukázal nejdůležitější požadavky praxe na absolventy, ale měl vliv i na formulaci profilu absolventa a byl využit při zpracování studie k sociálnímu partnerství při tvorbě ŠVP.

Žáci zpracovávali dotazník pro zaměstnavatele a přitom byla využita průřezová témata Informační a komunikační technologie a Občan v demokratické společnosti. Dále bylo využito mezipředmětového vztahu s písemnou a elektronickou komunikací, kdy se prakticky naučili práci s kopírovacím přístrojem a mohli si pak nakopírovat potřebné množství formulářů. Další byl mezipředmětový vztah s občanskou naukou v rámci tematického celku Člověk v lidském společenství.

Podstatné jsou komunikativní kompetence

Hlavním cílem projektu je ověření teoretických znalostí v praxi. Žáci se mají naučit zodpovědnosti za sebe, rozvíjet kompetence k řešení problému (výběr firmy) s využitím vlastních znalostí a zkušeností, uplatnit kompetence sociální a personální (spolupracují ve skupině, společně s učitelem stanovují kritéria, chápou potřebu efektivní spolupráce při řešení úkolu), kompetence komunikativní (formulují a vyjadřují své myšlenky a názory, dokážou je obhajovat, jsou ochotni přijmout jiný názor, vhodným způsobem reagují, mají věcné připomínky, zapojují se do diskuse). Získané komunikativní dovednosti využijí ke spolupráci s firmami.

Téma projektu vyplynulo z předchozích vyučovacích hodin ekonomiky. Žáci se sami zajímali o možnosti uplatnění v praxi po úspěšném ukončení studia na OA. Projekt byl zadán v 1. ročníku ve třídě obchodní akademie v předmětu ekonomika. Žáci byli rozděleni do dvojic a sami si zvolili firmy v regionu. Celkem bylo osloveno 34 náhodných zaměstnavatelů v regionu školy.

Ve třídě je při výuce ekonomiky 30 žáků a ti jsou zvyklí pracovat ve skupinách po 4–5 žácích. Mezi žáky jsou dobré vztahy, jsou zvyklí pracovat v týmu. Ekonomika je nosným předmětem na obchodní akademii a většina žáků má o předmět zájem, je zároveň i maturitním předmětem. V rámci výuky tematického celku „Podstata fungování tržní ekonomiky – trh práce“ jednotlivé skupiny vytvářely návrhy na dotazník. Z těchto návrhů kritérií žáci vybrali nejvhodnější údaje, které budou od jednotlivých firem požadovat. Přitom museli vzájemně komunikovat,

spolupracovat, své názory opřít o argumenty a museli být schopni konsenzu, aby došli k výslednému formuláři. Konečnou podobu dotazníku žáci zpracovali na počítači formou domácího úkolu.

Pro získání požadovaných informací potřebují mít vhodnou míru sebevědomí, sebeodpovědnosti, schopnost morálního úsudku, dovedou jednat s lidmi.

Realizace

Zadání 1. úkolu: Jak zjistíte možnosti vašeho uplatnění po ukončení studia?

Skupiny pracovaly samostatně. Po uplynutí časového limitu (3 minuty) žáci napsali svůj návrh na papír.

Probíhala řízená diskuse.

Každé skupině byl ponechán prostor 5 minut na zdůvodnění a obhajobu svého návrhu.

Výsledkem 1. úkolu bylo zvolení nejvhodnějšího způsobu zjišťování.

Žáci se dohodli, že jím bude dotazník pro firmy.

Zadání 2. úkolu – domácí: Jaké informace požadujete od firem (podklad pro dotazník)?

Zadání 3. úkolu: Na základě vašich podkladů z úkolu č. 2 vytvořte za vaši skupinu dotazník pro firmu.

Žáci ve skupinách vedou živou diskusi, každý se snaží prosadit svůj požadavek na informace o firmě, na znalosti a dovednosti žáků.

S výsledným návrhem by se měli ztotožnit všichni členové skupiny.

Následně jednotlivé skupiny seznamují třídu s kritérii, která považují za důležitá.

Kritéria, která se opakovala nejvíce, se stala součástí konečného znění dotazníku.

Zadání 4. úkolu: Na základě vybraných kritérií vytvořte návrh dotazníku.

Výuka probíhá v počítačové učebně, kde skupiny s využitím dataprojektoru představují návrhy dotazníku.

Cílem této hodiny je vytištění konečné podoby dotazníku. Jakmile je dotazník vytvořen, učitel může zadávat otázky:

- Jak se vám dařilo ve skupině o svých návrzích přesvědčit spolužáka?
- Odhalili jste vlastnosti spolužáka, které jste nepředpokládali?
- Změnily se mezi vámi vzájemné vztahy?

Zadání 5. úkolu: Vytvořte seznam firem, které budou objektem zjišťování.

Žáci byli rozděleni do dvojic a navštívili vybrané firmy.

Zadání 6. úkolu: Vyhodnocení dotazníků

Každé skupině byla zadána jedna část dotazníku ke zpracování. Výsledky sestavili do tabulky, případně do grafu a provedli prezentaci.

Výsledky a zhodnocení

Žáci si sami zjistili možnosti uplatnění po ukončení studia na obchodní akademii. Na základě analýzy požadavků zaměstnavatelů si uvědomili nutnost výuky jednotlivých předmětů. Pochopili, že žádný vyučovací předmět není pouze formální, ale že znalosti ze všech předmětů, v různém rozsahu, budou v praktickém životě potřebovat.

Projektová práce byla předána jednotlivým předmětovým komisím, které prováděly rozbor výsledků.

Zjištěné výsledky byly porovnávány s profilem absolventa obchodní akademie. Nebyly zjištěny žádné požadavky firem, které by nebyly obsaženy v profilu absolventa OA. Žáci s výsledky projektu seznámili ostatní žáky školy. Výsledků projektové práce bylo také využito pro studii sociálního partnerství.

Vzhledem k důležitosti informací ze strany firem se bude průzkum požadavků na absolventy obchodních akademií, příp. ekonomického lycea opakovat. Srovnání minulého roku s letošním zjišťováním nám odhalí, v čem se požadavky firem liší a umožní tak škole včasné reagování na změny na trhu práce.

Ing. Bc. Jarmila Zábranská a Ing. Milena Škorpilová

Seznam škol projektu Pilot 5

SOŠ a SOU obchodní 602 00 Brno Jánská 22 www.obchodskola.cz

ISŠ automobilní 612 00 Brno Křížkova 15 www.issabrno.cz

SPŠ chemická 614 00 Brno Husovice Vranovská 65 www.spschbr.cz

SOŠ elektrotechnická, COP Hluboká nad Vltavou 373 41 Hluboká n.Vlt. Zvolenská 537 www.sosehl.cz

SPŠ 500 03 Hradec Králové 3 Hradecká 647/1a www.spskh.cz

Česká zemědělská akademie v Humpolci, SŠ 396 07 Humpolec Školní 764 www.sos-humpolec.cz

SŠ PST VOŠ Chrudim 537 01 Chrudim Čáslavská 973 www.sspstchrudim.cz

SŠ řemesel a služeb Jablonec nad Nisou 466 01 Jablonec n.Nis. Smetanova 66 www.sosjbc.cz

ISŠ Klatovy 339 01 Klatovy Voříškova 823 www.klatovynet.cz/issk

SŠ hotelová a služeb Kroměříž 767 01 Kroměříž Na Lindovce 1463/1 www.hskm.cz

VOŠ stavební a SPŠ stavební arch. J. Letzela 547 01 Náchod Pražská 931 www.voss-na.cz

SŠ polytechnická 779 00 Olomouc Roosveltova 79 www.ssprool.cz

Střední zahradnická škola 709 00 Ostrava Hulváky Žákovská 20-22/208 www.sz-as-ostava.cz

SPŠ chemická ak. Heyrovského a Gym. 709 00 Ostrava Zábřeh Středoškolská 2854/1 www.chemgym.cz

SPŠ stavební 709 00 Ostrava Zábřeh Středoškolská 3 www.edunet.cz/skoly/stav-ova

OA Pelhřimov 393 01 Pelhřimov Jirsíkova 875 www.oa-pe.cz

SOU elektrotechnické v Plzni 318 02 Plzeň Vejprtská 56 www.souepi.cz

HŠ, VOŠ hotelnictví a turismu a JŠ s práv.jaz.zk. 290 60 Poděbrady Komenského 156/III www.hsvos.cz

ISŠ hotelového provozu a služeb Příbram 261 01 Příbram I Gen. R. Tesaříka 114 www.iss.pb.cz

VOŠ, SŠ, COP 391 02 Sezimovo Ústí Budějovická 421 www.copsu.cz

ISŠ technická a ekonomická Sokolov (ISŠTE) 356 11 Sokolov Jednoty 1620 www.isste.cz

SOŠ Stříbro 349 01 Stříbro Benešova 508 www.sosstribro.cz

VOŠ a SPŠ, Šumperk 787 29 Šumperk Gen. Krátkého 1 www.vsp-su.cz

OA a HŠ, Turnov 511 01 Turnov Zborovská 519 www.oahs.cz

Střední uměleckoprůmyslová a VOŠ Turnov 511 01 Turnov Skálová 373 www.sups.info.cz

SOŠ automobilní a SOU automobilní 562 01 Ústí n. Orlicí Dukla 313 www.skola-auto.cz

VOŠ a SPŠ Varnsdorf 407 47 Varnsdorf Mariánská 1100 www.vosvdf.cz

OA Vlašim 258 01 Vlašim V sadě 1565 www.vlasimoa.cz

VOŠ a SPŠ Volyně 357 01 Volyně Resslova 440 www.sps.volyne.cz

SPŠ polytechnická-COP Zlín 760 01 Zlín Nad Ovčínou 2528 www.spspzlin.cz

